

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

ORIVEDEN AVOIMEN VARHAISKASVATUK- SEN KEHITTÄMINEN

Miia Reuna

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2017
Sosiaalialan koulutus
Sosionomi

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomikoulutus

REUNA, MIIA:

Oriveden avoimen varhaiskasvatuksen kehittäminen

Opinnäytetyö 55 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Huhtikuu 2017

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda esille Oriveden tämänhetkinen avoimen varhaiskasvatuksen tarjonta ja osoittaa, miten ennaltaehkäisevä työote näkyy siinä. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, miten varhaiskasvatuksen järjestämä avoin kerhotoiminta monipuolistaisi Oriveden avointa varhaiskasvatusta.

Tutkimukseen osallistui kolme työntekijää. He olivat avointa varhaiskasvatusta Orivedellä toteuttavien eri tahojen edustajia. Lisäksi tutkimukseen osallistui kahdesta eri lähikunnasta varhaiskasvatuksen avoimen kerhotoiminnan neljä lastentarhanopettajaa ja yksi varhaiskasvatuksen kehittämispäällikkö. Tutkimuksen aineisto kerättiin avoimilla kysymyksillä ja haastattelemalla. Kaikilta tutkimukseen valituilta saatiin vastaukset. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus, ja aineiston sisällönanalyysi tehtiin aineistolähtöisesti.

Tutkimuksen tulosten mukaan Orivedellä avointa varhaiskasvatusta on saatavilla niin lapsille kuin perheille suunnattuina kerhotoimintoina, joiden sisällöissä painottuvat kunkin järjestäjän omat toiminnan tavoitteet ja arvot. Oriveden avoin varhaiskasvatus on matalan kynnyksen palvelua, jossa mahdollistuvat vanhemmuuden tukeminen, yhdessä tekeminen, verkostotyö, tavoitteellisuus, asiakaslähtöisyys ja vertaistuki. Varhaiskasvatuksen järjestämisen avoimen kerhotoiminnan avulla monipuolistettaisiin lapsille suunnattua kerhotoimintaa ja lisättäisiin lapsen yksilöllisen kasvun tukemista sekä mahdollistettaisiin varhainen puuttuminen.

Asiasanat: avoin varhaiskasvatus, ennaltaehkäisevä työote

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

REUNA, MIIA:
Developing an Open Early Childhood Education in Orivesi

Bachelor's thesis 55 pages, appendices 3 pages
April 2017

The purpose of this thesis was to describe open early childhood education in Orivesi and to visualize how preventive work is appeared in it. In addition, the aim was to find out how the open day care of early childhood education would diversify open early education in Orivesi.

The data were collected by open questionnaire and theme interview. The questionnaires were completed by three employees of the Orivesi open early education and four kindergarten teacher of open day care in adjacent municipalities. One of the early childhood development managers from the adjacent municipality was interviewed. All respondents received answers. The thesis is a qualitative research, and the data were analyzed using inductive content analysis.

The results showed that, open early childhood education offers diverse activities for parents and children in Orivesi. The activities of different organizations show their own goals and values. Open early childhood education is a low threshold service in Orivesi that provides support for parenting, collaborative work, networking, goal orientation, customer orientation, and peer support. The result showed, that open day care of organized by early childhood education will increase support for the individual's growth and facilitate early intervention.

Key words: open early childhood education, preventative work

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA	7
2.1	Yhteistyökumppani ja lähtökohta	7
2.2	Tutkimuskysymykset ja tavoite	8
3	AVOIN VARHAISKASVATUSTOIMINTA	10
3.1	Avoim varhaiskasvatus käsitteenä	10
3.2	Avoim varhaiskasvatus osana varhaiskasvatusta.....	12
3.3	Avoimet varhaiskasvatuspalvelut Orivedellä	14
4	ENNALTAEHKÄISEVÄN TYÖOTTEEN ILMENEMINEN AVOIMESSA VARHAISKASVATUKSESSA	16
4.1	Varhainen puuttuminen avoimessa varhaiskasvatuksessa	16
4.2	Vanhemmuuden tukeminen avoimessa varhaiskasvatuksessa	18
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	21
5.1	Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta.....	21
5.2	Aineiston analysointi	24
6	AVOIMEN VARHAISKASVATUKSEN TOTEUTUMINEN JA MAHDOLLISUUDET	26
6.1	Avoimen varhaiskasvatuksen toteutuminen Orivedellä.....	26
6.1.1	Toimintaa kuvaavat teemat	26
6.1.2	Ennaltaehkäisevän työotteen ilmeneminen	28
6.1.3	Toiminnan vahvuudet ja kehittäminen.....	30
6.2	Varhaiskasvatuksen avoimen kerhotoiminnan toteutuminen lähikunnissa	32
6.2.1	Toimintaa kuvaavat teemat	32
6.2.2	Ennaltaehkäisevän työotteen ilmeneminen	36
6.2.3	Toiminnan vahvuudet ja kehittäminen.....	39
6.3	Yhteenveto	42
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	44
8	POHDINTA.....	48
	LÄHTEET.....	51
	LIITTEET	53
	Liite 1. Tiedote Oriveden avoimen varhaiskasvatuksen työntekijöille	53
	Liite 2. Avoimet kysymykset	54
	Liite 3. Tiedote lähikuntien varhaiskasvatuksen avoimiin kerhoihin.....	55

1 JOHDANTO

Yhteiskunnan tavoitteena on suunnata perheille riittävää tukea mahdollisimman varhain, ennen kuin tuen tarpeet kasautuvat ja palvelujen yhteen sovittaminen vaikeutuu. Eniten perheet ja lapset hyötyvät palveluista, jotka sulautuvat helposti heidän arkeen. (Heinonen yms. 2016, 175). Perheen elämään saattaa yllättäen tulla erilaisia haasteita, jotka muuttavat perheen arkea totutusta poikkeavammaksi, kuten vanhemman työttömyys tai sairastuminen. Myös pikkulapsi aika saattaa olla univajeiden tai lasten sairastelukierteiden takia vanhemman voimavarjoja uuvuttavaa. Lasten ja perheiden hyvinvoinnin kannalta onkin tärkeää, että yhteiskunnalla on perheille tarjolla monenlaista apua ja tukea perheen elämän erilaisiin tilanteisiin.

Tällaista apua ja tukea on mahdollista saada esimerkiksi kolmannen sektorin ja kunnan järjestämän avoimen varhaiskasvatuksen avulla. Avoin varhaiskasvatus on päivähoiton ohella lapsiperheille suunnattua palvelua, johon lapset voivat osallistua joko yksin tai yhdessä vanhemman kanssa. Avoin varhaiskasvatus on erityisen tärkeää kotihoidossa oleville lapsille ja vanhemmille, sillä avoimet palvelut tarjoavat muun muassa virikkeitä, sosiaalisia kontakteja ja vertaistukea.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata Oriveden avoimen varhaiskasvatuksen nykyistä toteutumista. Tällä hetkellä Oriveden avointa varhaiskasvatusta tarjoavat Mannerheimin lastensuojeluliiton paikallisosasto, seurakunta ja Tampereen kaupunki/Oriveden perhetyö. Heidän järjestämää avointa kerhotoimintaa on tarjolla niin perheille kuin lapsille suunnattuina.

Oriveden avoimen varhaiskasvatuspalvelujen tarjonnasta puuttuu kunnan järjestämä varhaiskasvatuksen alainen avoin kerhotoiminta. Lähikunnissa toimivien varhaiskasvatuksen avointen kerhojen avulla on tarkoitus selvittää, miten varhaiskasvatuksen avoin kerhotoiminta monipuolistaisi Oriveden avoimia varhaiskasvatuspalveluja.

Lisäksi työni tarkoituksena on kuvata miten ennaltaehkäisevä työote ilmenee Oriveden avoimessa varhaiskasvatuksessa. Avoimessa varhaiskasvatuksessa korostuu ennalta ehkäisevän näkökulman tärkeys, sillä ennalta ehkäisevällä työotteella voidaan edistää ja

turvata lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea vanhemmuutta.

Jokaisen lapsen oikeus on saada tukea ja ohjausta yksilölliseen kehitykseen ja oppimiseen. Laadukas varhaiskasvatus takaa perustan lapsen kasvun, kehityksen sekä oppimisen tukemiselle ja näin ehkäisevän lastensuojelun rooli toteutuu varhaiskasvatuksen osalta. Lisäksi varhaisella puuttumisella ja huolen puheeksi ottamisen avulla henkilöstö voi ohjata perheitä saamaan erityistä tukea. (Heinonen yms. 2016, 180). Hyvin järjestettyjen avoimien palvelujen kautta perheillä on mahdollisuus hakeutua matalalla kynnyksellä erityispalvelujen asiakkaaksi silloin, kun alkaa ilmetä pulmallisia tilanteita.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA

2.1 Yhteistyökumppani ja lähtökohta

Oriveden kaupunki sijaitsee Pirkanmaalla ja on osa Tampereen seutukuntaa. Liikenneyhteydet niin autolla, linja-autolla kuin junalla Orivedeltä ovat hyvät eri suuntiin, sillä kaupungin kautta kulkevat valtatie 9, kantatiet 58 ja 66 sekä Tampere-Jyväskylä junarata. Asukkaita Orivedellä on n. 9400 ja suurin osa asukkaista asuu taajama-alueilla. (Oriveden kaupunki 2016.) Tilastokeskuksen (2016) mukaan vuonna 2015 perheiden lukumäärä Orivedellä on 2625.

Tällä hetkellä Oriveden varhaiskasvatuspalveluja ovat kunnallinen päiväkotihoido ja perhepäivähoito sekä yksityiset ryhmäperhepäivähoidot ja yksityiset perhepäivähoitajat. Varhaiskasvatuspalvelut pohjautuvat Oriveden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan, ja perusajatuksena on lapsen kohtaaminen kokonaisvaltaisena yksilönä kunnioittaen lapsuutta elämänvaiheena. Lisäksi kasvatuskumppanuutta lasten kotien kanssa pidetään tärkeänä. Yhteistyössä korostuvat mm. avoimuus, rohkaiseva keskustelu, vastuusepimukset, terve järki ja huumori. (Oriveden kaupunki 2016.)

Oriveden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa (Oriveden kaupunki 2016) varhaiskasvatuksen tehtäviksi mainitaan mm. mahdollisuus tarjota vertaistukea, tunnistaa lapsen kautta perheen mahdollinen tarve erityiselle tuelle ja tarvittaessa ohjata perhe tukipalveluihin. Myös kaupungin strategiassa (Oriveden kaupunki 2016) painotetaan ennaltaehkäisevää toimintaa lasten, nuorten ja perheiden tukemisessa sekä hyvinvoinnin ylläpitämisessä. Palveluiden ja toimien kohdentumista ja vaikuttavuutta mitataan mittareiden avulla.

Opinnäytetyöni lähtökohtana on Oriveden avoin varhaiskasvatus ja sen kehittäminen. Tällä hetkellä avoimen varhaiskasvatuksen palveluja Orivedellä tarjoavat seurakunta, MLL ja Tampereen kaupunki / Oriveden perhetyö. Edellä mainittujen järjestämät kerhot ovat suunnattu sekä lapsille että koko perheille. Varhaiskasvatuksen järjestämää avointa kerhotoimintaa Orivedellä ei tällä hetkellä ole tarjolla ja tutkimukseni yhtenä tarkoituksena on selvittää, miten varhaiskasvatuksen avoin kerhotoiminta monipuolistaisi Oriveden avointa varhaiskasvatusta.

Idea opinnäytetyön aiheeseen lähti yhdeltä varhaiskasvatuksen aluejohtajalta. Hänen ehdotuksenaan oli, että tutkisin lähikunnissa olevia avoimia varhaiskasvatuspalveluja ja etenkin, millaista varhaiskasvatuksen tarjoamaa avointa kerhotoimintaa heillä on käytössä. Oma kiinnostukseni aiheeseen heräsi ja etenkin varhaiskasvatuspalvelujen kehittämisen ja ennaltaehkäisevän työtteen näkökulmasta. Olen työskennellyt Oriveden varhaiskasvatuksen parissa kahdeksan vuotta ja perheiden kanssa tehtävä yhteistyö on itseäni kiinnostavaa. Siksi tuntui luontevalta valita yhteistyökumppaniksi Oriveden kaupunki ja tutkimuskohteeksi avoimen varhaiskasvatuksen kehittäminen.

2.2 Tutkimuskysymykset ja tavoite

Opinnäytetyössäni tutkin avoimen varhaiskasvatuksen toteutumista Orivedellä. Avoimen varhaiskasvatuksen toteutumista tarkastelen avoimen varhaiskasvatuksen toiminnan kuvaamisen ja ennaltaehkäisevän työtteen näkökulmista. Tutkimuksessa keskityn avoimen varhaiskasvatuksen alan ammattilaisten eli työntekijöiden näkökulmaan. Toiminnan tarkastelu juuri työntekijöiden näkökulmasta on tärkeää, sillä he ovat alansa ammattilaisia ja heillä on arvokasta tietoa heidän tekemästä työstä.

Koska opinnäytetyöni lähtökohtana on Oriveden avointen varhaiskasvatuspalvelujen kehittäminen, valitsin vastaajiksi kaikista kolmesta avoimen varhaiskasvatuspalvelujen tarjoajista Mannerheimin lastensuojeluliiton Oriveden yhdistyksen, seurakunnan ja perhetupa Petunian perhekahviloiden työntekijät. Työntekijöille lähettämän avoimen kyselylomakkeen avulla tavoitteenani on selvittää Orivedellä toimivan avoimen varhaiskasvatuksen toteutuminen, ennaltaehkäisevän työtteen ilmeneminen ja avoimen varhaiskasvatuksen kehittäminen.

Lisäksi tavoitteena on selvittää varhaiskasvatuksen järjestämisen avoimen kerhotoiminnan tuomat mahdollisuudet Oriveden avoimen varhaiskasvatuksen palveluihin. Koska Orivedellä ei ole varhaiskasvatuksen järjestämää avointa kerhotoimintaa, benchmarkaan lähikunnissa toimivia varhaiskasvatuksen avoimia kerhoja. Valikoitujen lähikuntien varhaiskasvatuksen avoimeen kerhotoimintaan syvennän tietämystä haastattelemalla varhaiskasvatuksen kehittämispäällikköä ja lähettämällä avoimet kysymykset avoimen

kerhotoiminnan lastentarhanopettajille. Näin saan asiantuntevan vertailukohteen ja työn tuloksia on mahdollista vertailla toisiinsa sekä selvittää tutkimusongelma.

Seuraavien tutkimuskysymysten avulla on tarkoitus selvittää Oriveden avoimen varhaiskasvatuksen toteutuminen ja ennaltaehkäisevän työotteenilmeneminen. Lisäksi tarkoituksena on selvittää miten varhaiskasvatuksen järjestämä avoin kerhotoiminta monipuolistaisi Oriveden avointa varhaiskasvatusta

1. Millaista avointa varhaiskasvatusta Orivedellä tällä hetkellä toteutetaan ja miten ennaltaehkäisevä työote ilmenee?
2. Millä tavalla varhaiskasvatuksen avoin kerhotoiminta monipuolistaisi Oriveden avointa varhaiskasvatusta ja lisäksi ennaltaehkäisevää työotetta?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on selvittää, millaista avointa varhaiskasvatusta Orivedellä on perheille ja lapsille tällä hetkellä tarjolla sekä millä tavalla ennaltaehkäisevä työote toiminnassa ilmenee.

Toisen kysymyksen tavoitteena on selvittää miten varhaiskasvatuksen avoin kerhotoiminta kehittäisi Oriveden avointa varhaiskasvatusta ja millaisia ennaltaehkäiseviä menetelmiä se tarjoaisi.

3 AVOIN VARHAISKASVATUSTOIMINTA

3.1 Avoin varhaiskasvatus käsitteenä

Avoimen varhaiskasvatuksen juuret ovat 1900- luvun alussa toteutetulla leikkipuisto-toiminnalla. Vuonna 1973 voimaan astuneessa päivähoitolaissa avoimesta varhaiskasvatuksesta käytetään nimitystä leikkitoiminta. Sen alle katsotaan kuuluvan leikkipuistot, leikkikerhot, leikkivälinelainaamot ja avoimet päiväkodit. 2000- luvulla leikkitoiminnasta alettiin yleisesti käyttää nimitystä avoin varhaiskasvatus ja sitä on ehdotettu myös lainsäädäntöön määritelmäksi. (Alila & Portell 2008 12.) Nykyisessä varhaiskasvatuslaissa avoimesta varhaiskasvatuksesta käytetään nimitystä muu varhaiskasvatus, jolla tarkoitetaan esimerkiksi kerho- ja leikkitoimintaa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 17).

Alila & Portellin (2008, 12-14) tekemän tutkimuksen mukaan avoimen varhaiskasvatuksen määrittely ei ole yksi selitteistä, sillä eri järjestäjien toimintamuodot ja määritelmät vaihtelevat sekä alueellisesti, että kunnallisesti heidän omien tarpeiden mukaan. Lisäksi toimintamuotojen määrä on suuri ja määrittelemätön, joka vaikeuttaa kokonaisuuden hallitsemista esim. varhaiskasvatuksen ja perhetyön käsitteiden määrittely ei ole valtakunnallisesti tai eri järjestäjien kesken yhtenäistä. Alilan & Portellin (2008, 14) tekemässä tutkimuksessa Sosiaali- ja terveysministeriön julkaiseman Päivähoitoselvityksen vuodelta 2005 mukaan avoin varhaiskasvatus määritellään kunnan tarjoamaksi leikkitoiminnaksi, joka tarjoaa toimintamahdollisuuksia ja tukea muun muassa kotona oleville lapsille sekä heidän vanhemmilleen, perhepäivähoitajille lapsiryhmineen ja pienille koululaisille. Samassa tutkimuksessa (Alila & Portell 2008, 14) Stakesin Varttua-sivusto määrittelee kuntien tarjoaman avoimen varhaiskasvatuksen kotihoidossa oleville tai vähän päivähoitoa tarvitseville lapsille ja heidän vanhemmilleen olevan suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, tarjoten monimuotoisia palveluja kuten avointa kerho- ja leikkitoimintaa sekä perhekerhoja. Tavoitteena on tarjota kasvatuksellista tukea, sosiaalisia kontakteja lapsille ja heidän vanhemmilleen sekä monipuolista toimintaa yhdessä muiden lasten ja vanhempien kanssa. Keskeisessä osassa toimintaa on leikki, muita toiminnan sisältöjä ovat liikunta, kädentaidot, musiikki ja ympäristökasvatus. Uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016, 17) mukaan avoimen varhaiskasvatuksen toteutuminen tapahtuu järjestäjän päätösten mukaan ja voi painottua esimer-

kiksi omaehtoiseen leikkiin, ulkoiluun, liikunta- tai taidekasvatukseen. Tavoitteena on tarjota tavoitteellista ja ohjattua toimintaa, sosiaalisia kontakteja sekä yhdessäoloa huoltajille ja lapsille. Toimintamuotoja voivat olla esimerkiksi leikkipuisto- ja kerhotoiminta. Avoimen varhaiskasvatuksen palvelut voivat olla hyvä vaihtoehto kotona oleville perheille, joilla ei ole tarvetta säännölliselle päivähoidolle (Pirkkalan kunta 2016).

Kuntien lisäksi avoimen varhaiskasvatuspalveluja tarjoavat myös kolmannen sektorin tahot. Yksi suurimmista avoimen palveluiden tarjoajista ovat seurakunnat. Heidän toiminta perustuu kirkon varhaiskasvatuksen perusteisiin ja toiminnan tarkoituksena on lapsen yksilöllisen kasvun ja kodeissa tapahtuvan kristillisen kasvatuksen tukeminen sekä sosiaalisten taitojen harjaannuttaminen. Lisäksi järjestöt ja yhdistykset, kuten Mannerheimin lastensuojeluliitto, tarjoavat avointa varhaiskasvatusta. Järjestöjen ja yhdistysten tarjoamien leirien, kerhojen ja kahvilatoimintojen tavoitteena on edistää lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia sekä perusturvallisuutta. (Alila & Portell 2008, 14-15.)

Avointa varhaiskasvatusta säätelee varhaiskasvatuslaki ja sen toimintaa ohjaavat varhaiskasvatuksen perusteet. Lisäksi taustalla ovat sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki ja perustuslaki. Avoimen varhaiskasvatuksen fokus ja tavoitteet ovat varhaiskasvatuksessa. Se on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, koostuen lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Olennaista avoimen varhaiskasvatuksentoiminnassa on myös mahdollisuus luoda sosiaalisia kontakteja niin lapsille kuin aikuisille sekä kohtaamispaikkojen ja tuen tarjoaminen vanhemmille sekä muille lasta hoitaville aikuisille. (Alila & Portell 2008, 13-14, 69-70.) Jo varhaisessa vaiheessa yhteisöön kuulumisen antaa lapselle mahdollisuuden harjoitella välttämättömiä taitoja, joita tarvitaan myöhemmin yhteiskunnan jäsenenä toimimiseen (Marjanen, Ahonen ja Majoinen 2013, 47). Myös Koivulan (2013, 23) mukaan yhteisöllisyyden perustaa tulisi alkaa rakentaa mahdollisimman varhain, sillä yhteisöllisyys on tunnekokemukseen perustuvaa ja siihen liittyy tiettyjen taitojen oppimista.

Varhaiskasvatuksen perusteissa (2005, 11) mainitaan, että ammattitaitoinen henkilöstö on keskeinen voimavara varhaiskasvatuksessa. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia ei ole erikseen määritelty nykyisessä lainsäädännössä. Kunnat ja muut avointa palvelua tarjoavat tahot saavat itse määrittellä millä tavoin koulutetut työntekijät avoimen palveluihin palkataan. Yleisesti ottaen avoimen palve-

luihin kuitenkin palkataan varhaiskasvatuksen kelpoisuuden omaavia henkilöitä, kuten lastenohjaajia, lastentarhanopettajia, lähihoitajia ja kirkon nuorisotyönohjaajia. Myös lasten ja aikuisten välinen suhdeluku avoimissa palveluissa on määrittelemätön lainsäädännössä, kun taas päivähoidon puolella laki ja asetus määrittelevät tarkoin suhdeluvun. (Alila & Portell 2008, 18-20.)

Alila & Portell (2008, 76) tekemän selvityksen mukaan avoin varhaiskasvatustoiminta on pääsääntöisesti maksutonta, mutta joissain tapauksissa siitä peritään maksu. Heidän mukaan avoimen varhaiskasvatuspalvelujen maksusta pitäisi tehdä valtakunnallinen linjaus ja maksuja määriteltäessä maksun suuruuden pitäisi olla sellainen, ettei se estä kenenkään lapsen osallistumista.

3.2 Avoin varhaiskasvatus osana varhaiskasvatusta

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan alle kouluikäisen elämänpiiriin sijoittuvaa kasvatuksellista vuorovaikutustapahtumaa, jonka tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehittymistä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia. Se on yhteiskunnan järjestämää ja valvomaa suunnitelmallista sekä tavoitteellista kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuutta, jossa keskeinen merkitys on lapsen omaehtoisella leikillä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13.) Lisäksi varhaiskasvatus on syrjäytymistä ehkäisevä palvelu edistäen lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on myös tukea huoltajia kasvatusstyössä, samalla mahdollistaen huoltajien osallistumisen työn tekemiseen tai opiskelemiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14.)

Kunnan velvollisuus on järjestää varhaiskasvatusta niin laaja-alaisesti ja monimuotoisesti kuin kunnan tarpeet sitä edellyttävät. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatusta tarjotaan päiväkodissa, perhepäivähoidossa ja muussa varhaiskasvatuksessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14.) Olennaisena osana varhaiskasvatusta on ammattitaitoinen henkilöstö, jolla jokaisella niin kasvattajalla yksilönä kuin kasvatusyhteisönä on vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.) Varhaiskasvatuspalvelujen järjestäjiä ovat kunta, kuntayhtymä ja muu palveluntuottaja kuten yksityinen sekä seurakunta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13.) Yhtenä vaihtoehtona varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ovat avoimet varhaiskasvatuspalvelut (Alila & Portell 2008, 14).

Varhaiskasvatuksen avoin kerhotoiminta on osa kunnan järjestämää varhaiskasvatuspalvelua ja on tarkoitettu kotona hoidettaville lapsille ja perheille, jotka eivät käytä päivähoito-oikeutta (Pirkkalan kunta 2016). Se tarjoaa mm. vertaisryhmätoimintaa ja sosiaalisia kontakteja aikuisille sekä tukee lasten sosiaalista kehittymistä, tarjoten virikkeitä ja varhaiskasvatusta lapsille. (Alila & Portell 2008, 70.) Toiminnan sisällön suunnittelun ja toteutuksen vastuu ovat lastentarhanopettajalla ja lastenhoitajalla, mutta vanhemmat voivat vaikuttaa esittämällä toiveita ja ideoita (Pirkkala 2016).

Laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta on olennaista koko kasvatusyhteisön ja jokaisen yksittäisen kasvattajan vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus. Perustan osaa miselle luovat ammatin ja koulutuksen tuoma tieto ja kokemus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11, 17.) Alila & Portellin (2008, 53) tekemän selvityksen mukaan avoimen kerhotoiminnan henkilöstöltä edellytetään varhaiskasvatukseen vaadittavaa tutkintoa esimerkiksi lastentarhaopettajan, sosionomin (amk), lastenhoitajan, lähihoitajan tai perhepäivähoitajan näyttötutkintoa.

Avoimen varhaiskasvatuksen tarjoamat avoimet kerhot ovat joko pelkästään lapsille tarkoitettuja tai lapset osallistuvat toimintaan yhdessä vanhemman kanssa eikä niihin osallistuminen vaikuta kodinhoidontukeen (Pirkkalan kunta 2016). Varhaiskasvatuksen tarjoamat perheille suunnatut avoimet perhekerhot ovat matalan kynnyksen kerhoja, joihin voi osallistua koko perhe ja vastuu lasten huolehtimisesta ovat vanhemmilla. Samalla ne ovat kohtaamispaikkoja tarjoten ohjattua toimintaa, vapaata leikkiä sekä aktiivista yhdessä oloa. Perhekerhoissa vanhemmille tarjotaan tukea ja tietoa sekä toimintamahdollisuuksia. Samaan aikaan lapsilla on mahdollisuus luoda sosiaalisia kontakteja muihin lapsiin. Ohjatut tuokiot voivat sisältää esimerkiksi käden taitoja, satuhetkiä, jumppatuokioita tai aikuisille suunnattuja asiantuntijavierailijoita. (Alila & Portell 2008, 64; Pirkkalan kunta 2016.) Lisäksi perhekerhojen tavoitteena on tutustuttaa perheitä toisiinsa ja tarjota vanhemmille mahdollisuutta vertaistukeen (Vaasan kaupunki 2017). Perheillä on myös mahdollisuus vaikuttaa toimintaan olemalla aktiivinen, tuoden esille toiveita ja ideoita. Perhekerhoja voidaan järjestää useamman kerran viikossa ja ne ovat yleensä maksuttomia. (Alila & Portell 2008, 64; Pirkkalan kunta 2016.)

Lapsille tarkoitettuun avoimeen kerhotoimintaan lapset osallistuvat yksin, ilman vanhempiaan. Kerhossa toiminta on tavoitteellista ja suunnitelmallista lapsen kokonaisval-

taista kasvua ja kehitystä tukevaa sekä lapsen osallisuutta ja ideoita arvostavaa. Lisäksi toiminta tukee lapsen omatoimisuutta, luovuutta, oppimista ja sosiaalisia taitoja tarjoten elämyksen, kokemisen ja oppimisen iloja lapsille esimerkiksi musiikin, käden taitojen ja liikkumisen avulla. Kerho voi olla myös painotettuna vain tietyille osa-alueelle, kuten taide ja liikunta. Kerhoja järjestetään useamman kerran viikossa alle kouluikäisille lapsille, muutama tunti kerrallaan ja kerholaiset kulkevat omat eväät mukanaan. Kerhotoiminta noudattelee yleensä koulujen toiminta-aikoja ja on maksullista. (Alila & Portell 2008, 64; Pirkkalan kunta 2016.)

3.3 Avoimet varhaiskasvatuspalvelut Orivedellä

Orivedellä avoimia varhaiskasvatuspalveluja järjestävät Mannerheimin Lastensuojeluliiton Oriveden yhdistys, Oriveden seurakunta ja Tampereen kaupunki/Oriveden perhetyö.

Mannerheimin lastensuojeluliitto on poliittisesti ja sitoutumattomasti avoin ja valtakunnallinen järjestö. Päätehtävänä järjestöllä on lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen. Peruseriaatteita järjestöllä ovat mm. arjen arvostus, avoimuus ja kumppanuus. Mannerheimin lastensuojeluliiton toimintaa ohjaavia arvoja ovat lapsen ja lapsuuden arvostus, yhteisvastuu, inhimillisyys sekä yhdenvertaisuus. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017.)

Mannerheimin lastensuojeluliiton Oriveden yhdistys on aktiivinen paikalliseen lapsi-, nuoriso- ja perhetoimintaan keskittynyt yhdistys. Heidän tarkoituksena on edistää Oriveden lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia järjestämällä erilaista toimintaa ja tapahtumia. Tarjolla olevaa maksutonta toimintaa ovat lapsiperheille ja ikäihmisille tarkoitettu Terhokerho sekä lapsiperheiden kohtaamispaikka perhekahvila. Näihin osallistuminen ei vaadi ilmoittautumista. Perhekahvilassa on myös mahdollisuus maksulliseen ruokailuun. Liikunnallisia kerhoja alle kouluikäisille lapsille huoltajineen ovat pomppu-kerho liikuntahallilla ja luisteluvuoro jäähallilla. Nämä ovat myös maksutonta toimintaa, eikä niihin tarvitse erikseen ilmoittautua. Liikunnallisissa kerhoissa ei ole työntekijöitä mukana vaan toiminta perustuu huoltajien ja lasten keskinäiseen yhdessä oloon. Lisäksi tarjolla on maksulliset liikuntakerho 4-6-vuotiaille ja lastenhoitotoiminta. (MLL Oriveden yhdistys ry 2017)

Seurakunnan avoimen varhaiskasvatuksen perustana on kristillinen arvopohja ja sen tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen kasvun sekä lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukeminen. Lisäksi tavoitteena on tukea perheiden antamaa kristillistä kasvatusta ja vahvistaa lapsen sekä perheen sidettä kotiseurakuntaan. Seurakunnan järjestämässä toiminnassa painottuivat vertaistuki, vuorovaikutustaidot ja yhteistyö. (Sakasti 2017.)

Oriveden seurakunnan lapsityö tarjoaa laaja-alaista ja tavoitteellista varhaiskasvatusta. Lapsityön tavoitteena on vanhempien tukeminen heidän kasvatustyössään ja luoda lasten elämään perustaa Taivaan Isän lähellä. Erityisesti heidän fokuksena on kasteopetus ja jumalanpalveluskasvatus alle kouluikäisille lapsille heidän ikäkauden mukaisella tavalla. Lapsille suunnattuja päiväkerhoja on tarjolla kolme ryhmää, joista kaksi kokoontuu kerran viikossa ja yksi kaksi kertaa viikossa. Kerhot ovat suunnattuja ikäkauden mukaan joko 3-vuotiaille tai 4-5-vuotiaille. Kerhot ovat maksuttomia ja niihin osallistuminen vaatii ilmoittautumisen lomakkeella. Pikkulapsiperheille suunnattua kerhotoimintaa Oriveden seurakunta järjestää kerran viikossa. Kerhotoiminta on joka toinen viikko perhekerho ja joka toinen avoin kerho. Perhekerhossa on järjestetty aikuiselle omaa ohjelmaa ja sillä välin lapset ovat lastenohjaajien kanssa. Nämä kerhot ovat maksuttomia, eikä niihin tarvitse etukäteen ilmoittautua. Perhekerhon ja avoimen kerhon jälkeen on mahdollisuus maksulliseen ruokailuun. (Oriveden seurakunta 2017.)

Kolmas avointa varhaiskasvatuspalvelua järjestävä taho Orivedellä on Tampereen kaupunki / Oriveden perhetyö, perhekeskus Petunia. Heidän tarjoamaa toimintaa ovat kerran viikossa toimivat lapsiparkki ja perhetupa. Lapsiparkki on tarkoitettu kotihoidossa oleville lapsille antaen lyhytaikaista hoitoa ja näin tarjoten vanhemmalle mahdollisuuden viettää omaa aikaa. Perhetupaan lapset ja vanhemmat osallistuvat yhdessä, mahdollistaen yhdessä olemisen. Kummatkin kerhot ovat maksuttomia. Lapsiparkkiin varataan paikka etukäteen, mutta perhetupaan ei tarvitse ilmoittautua. (Toimintaa lapsiperheille Orivedellä – esite.)

Perhekeskuksen perus ajatuksena on lapsen hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistäminen, tukemalla vanhempien voimavaroja ja vanhemmuutta. Perhekeskuksen avoin varhaiskasvatus tukee vanhempia kasvatustehtävissään tarjoamalla lapselle kehityksen mukaista toimintaa ja vertaistoimintaa. (THL 2017.)

4 ENNALTAEHKÄISEVÄN TYÖOTTEEN ILMENEMINEN AVOIMESSA VARHAISKASVATUKSESSA

4.1 Varhainen puuttuminen avoimessa varhaiskasvatuksessa

Suomessa varhaisen puuttumisen menetelmiä ja mahdollisuuksia alettiin kehittää 1990-luvun lopulla Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskuksesta. Kehitellyssä ideassa keskityttiin perheiden ja lasten parissa työskentelevien ammattilaisten näkökulmiin ja huolta aiheuttavien kysymysten pohdintaan aikuisten kesken. Lähtökohtana oli vallalla oleva lapsuuskäsitys, jossa lapsi nähdään toimivan yksilön sijaan suojelun ja huolenpidon kohteena. (Kallio ym. 2013, 71-74.)

2000-luvulla mallia on kehitelty ja on laadittu muun muassa varhaisen tuen ohjelma varhaiskasvatuksen tarpeisiin sekä rakennettu laajamittaista VARPU-verkosta. VARPU-verkoston tavoitteena on tukea paikallista ja seutukunnallista kehittämistoimintaa sekä vahvistaa varhaisen puuttumisen käytäntöjä peruspalveluissa. Lisäksi tavoitteena on tuoda tietoon eri tahojen varhaisen puuttumisen toiminnoista ja yhdistää näiden voimavaroja. (Kallio ym. 2013, 71-74.)

Yhdysvaltojen eri osavaltioissa lapselle tarjotaan varhaisen puuttumisen apua, jos lapsella huomataan viivästymistä kehittämisessä tai tiettyjä terveysongelmia. Palveluiden tarjoamisella varhain autetaan lapsia saavuttamaan ja lisäämään heidän mahdollisuuksiensa menestyä koulussa ja elämässä yleensä. (Stuart 2014.) Kansainvälisessä lapsi- ja nuorisopolitiikassa yleistynyt käsite early intervention alettiin omaksua myös Suomessa ja varhaisen puuttumisen ideologian keskiöön nousee riskien varhainen havaitseminen ja ratkaiseminen yksilötasolla. Tässä ajattelussa lapsi nähdään aktiivisena osallistujana eli lapsi on paitsi toimenpiteiden kohde myös merkittävä toimija. Nykyisin keskeisin varhaisen puuttumisen toimintaperiaate on yksilön paikantaminen huolen kohteeksi ja nopea reagointi ongelmiin. (Kallio ym. 2013-71-74.)

Avoimen varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvien lasten ja heidän perheidensä on mahdollista saada tarvittaessa varhaiserityiskasvatuksen tukea lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa (Alila & Portell, 2008, 41). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 52) mainitaan mahdollisuus erityislastentarhanopettajan konsultointiin lapsen

tuen järjestämisessä myös muussa varhaiskasvatuksessa. Näin avoin varhaiskasvatus vastaakin moninaisesti perheiden tarpeisiin ja on täten merkityksellistä kotona olevien perheiden ja lasten hyvinvoinnille (Alia&Portell, 2008, 41).

Uuden varhaiskasvatuksen perusteet (2016, 52) mukaan tuen tarpeen järjestämiseen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet. Siinä mainitaan, että tuen tarve rakentuu vastaamaan lapsen yksilöllisiin tarpeisiin sekä yhteisöllisiin ja oppimisympäristöihin liittyviin ratkaisuihin. Kallion (2013, 71-74) mukaan alle kouluikäisen lapsen varhaisen tuen tarvetta arvioitaessa keskitytään lapsen kehitykseen. Arvioinnissa huomioidaan lapsen henkilökohtaisella tasolla oleva kehitys ja käyttäytyminen sekä niissä ilmenevä poikkeaminen verraten ikätasoon. Ammatilliselta vaaditaankin herkkyyttä havaita aluillaan oleva ei-toivottu kehitys ja siihen puuttuminen. Sillä varhaisen puuttumisen tavoitteena on ongelmien kasaantumisten ja kärjistymisten estäminen sekä ehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä. (Kallio ym. 2013, 71-74.)

Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuudella on merkittävä osa varhaisen puuttumisen ja huolen puheeksi ottamiseen toteutumisessa. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhteisesti lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisen keskinäinen luottamus, tasavertaisuus ja toistensa kunnioittaminen ovat edellytyksiä paitsi turvaamaan lapsen hyvinvointi myös toimivan kasvatuskumppanuuden perusta. Toimivan kasvatuskumppanuuden avulla pystytään herkästi tunnistamaan lapsen jollakin kasvun, kehityksen ja oppimisen alueella mahdollinen tuen tarve sekä huolen puheeksi ottaminen helpottuu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31-32.) Siksi on tärkeää, että lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa tehdään yhteistyötä lapsen, huoltajan, erityislastentarhanopettajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 52-53). Ennaltaehkäisyllä ja varhaisella puuttumisella työntekijät osaavat ohjata perheitä itse ratkaisemaan elämäntilanteensa kysymyksiä ennen kuin ne muuttuvat pysyviksi ja vaikeasti hallittaviksi perheongelmiksi (Taajamo 2006, 242).

Ammattilaiselta vaaditaan rohkeutta, herkkyyttä ja sensitiivisyyttä ottaa huolen aihe puheeksi, mutta aina työntekijä ei koe riittävää osaamista. Ammatillaisen tueksi tarvitaankin yhteisesti sovittuja periaatteita ja menettelytapoja, joilla tarttua huolen aiheisiin.

(Heinonen yms. 2016, 189.) Yhtenä vaihtoehtona huolen puheeksi ottamisessa voidaan käyttää Stakesin Verkostotutkimus ja kehittämismenetelmät ryhmässä kehitettyä Huolen puheeksi ottamisen menetelmää. Menetelmän ajatuksena on varhaisen huolen aiheuttaman tilanteisiin puuttuminen, työntekijän oma, subjektiivinen huolen riittäminen ja asiakkaan voimavarojen tukeminen. Menetelmän tueksi on myös kehitetty huolen vyöhykeistö ja puheeksi ottamisen lomake. Ne ovat kehitelty työntekijöiden työvälineiksi, joiden avulla työntekijä pystyy arvioimaan ja mitoittamaan kokemansa huolen suuruutta. Samalla ne toimivat työntekijän ja vanhemman välillä käyvän keskustelun tukena. (Taajamo 2006, 157-160.)

4.2 Vanhemmuuden tukeminen avoimessa varhaiskasvatuksessa

Ensisijainen vastuu lapsen kasvusta ja huolehtimisesta on vanhemmilla (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31). Vanhemmuus ei kuitenkaan synny pelkästään äidin ja isän omin voimin, vaan vanhemmuus muodostuu lähipiirin tuen ja kannustuksen sekä perheille suunnattujen palvelujen avulla. Yhteiskunnan vastuulla on välittää arvostusta ja säädöksiä perheiden palveluista, jotka vaikuttavat vanhemmuuteen ja lapsen kasvatukseen. Perhe-elämän ja lapsen kasvun mukaan muuttuvissa tilanteissa yhteistyön ja tuen tarve saattavat koskettaa hyvin vastuunsa kantaviakin vanhempia. (Neitola 2013, 130-131.)

Lapsiperheissä vanhempien voimavarat saattavat olla koetuksella, etenkin kun perheessä on alle kouluikäisiä lapsia. Pienlapsiperheissä voimavaroja vievät muun muassa yölliset valvomiset, lasten sairastelut ja täydelliseen vanhemmuuteen tavoittelu (Väestöliitto 2016). Silloin on tärkeää, että tällaisissa tilanteissa on tarjolla erilaisia perheitä tukevia toimintamalleja, joiden avulla arjen sujuvuutta, voimavaroja ja vanhemmuuden vahvistumista voidaan tukea. (Taajamo 2006, 242.)

Keskeinen toimintakokonaisuus lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmässä on varhaiskasvatuspalvelut eli päivähoito, esikoulu sekä avoin varhaiskasvatus (THL 2017). Avoimen varhaiskasvatuksen yksi tärkeä tehtävä on vertaistoiminta ja avun saanti mahdollisimman varhaisessa vaiheessa (Alila & Portell 2008, 42). Jotta palvelut vastaisivat vanhempien ja perheiden tarpeisiin, tulisi vanhempien tarvitsema tuki olla saatavilla

mahdollisimman lähellä perhettä ja riittävän moniammatillisena verkostona (Neitola 2013, 131).

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat vanhemmille mm. lyhytkestoista hoitoapua, mahdollisuutta saada tukea kasvatusasioissa ja vertaistukea (THL 2017). Avoimen varhaiskasvatuspalvelujen tarjoama toiminta tuo arkeen vaihtelua lisäten vanhemman omaa jaksamista arjen askareissa. Lisäksi avoimen varhaiskasvatuksen henkilöstön tarjoama ammatillinen ohjaus ja tuki lisäävät vanhempien jaksamista heidän sen hetkisessä elämäntilanteessaan. (Hintsala 2008, 70.)

Vanhempien ja henkilöstön välinen luottamuksellinen sekä avoin ilmapiiri edes auttavat lapsen hyvinvoinnin edistämistä ja mahdollistaa perheiden tarpeiden sekä toiveiden pohjalta toteutuvaa ohjausta ja toimintaa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31). Minna Hintsalan tekemän Avoin päiväkotitoiminta vanhemmuuden kontekstina (2008, 61-64) pro gradu tutkielman mukaan vanhempien ja henkilöstön välinen hyvä ilmapiiri rohkaisee vanhempia tarkastelemaan omia käsityksiä, asenteita ja tapoja toimia vanhemmuuden roolissa. Lisäksi toiminnassa joustavuuden ja perheiden toiveiden huomioiden avulla vanhemmat kokevat itsensä arvokkaiksi ja tasavertaisiksi toimijoiksi. Hän myös mainitsee, että tällainen kannustava ilmapiiri rohkaisee vanhempia olemaan sekä aktiivisia että oma-aloitteisia ja tekemään mieltä askarruttavia kysymyksiä. Hyvässä yhteistyössä ymmärretään toinen toistensa tilanne ja näkökulma (Heinonen yms. 2016, 184).

Lisäksi avointen varhaiskasvatuspalvelujen tarjoama toiminta antaa lapselle ja vanhemmalle mahdollisuuden yhdessä tekemiselle. Tällaisella yhteisellä tekemisellä voidaan tukea vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. (Hintsala 2008, 63.) Hyvän kiintymyssuhteen syntyminen lapsen ja vanhemman välille on lapsen hyvinvoinnin ja kasvun kannalta tärkeää. Myös vanhemman läsnäolo tunnetasolla on merkittävää lapsen kehitykselle. Vastavuoroisen kiintymyksen mahdollistuminen lapsen ja vanhemman välille mahdollistaa riittävä yhdessä olo aika. (Tamminen 2011, 287-288.)

Vertaistuella eli vastavuoroisella kokemusten vaihdolla samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa, vanhempi saa kokemuksen, ettei hän ole tilanteessa yksin ja saa näin uusia näkökulmia omaan tilanteeseensa. (THL 2017.) Vertaistuelta vanhemmat odottavat saavansa konkreettisia neuvoja lasten kasvatuksessa esiin nouseviin

pulmakohtiin (Neitola 2013, 134). Avointen varhaiskasvatuspalvelujen tarjoama vertais-tuki tarjoaa vanhemmille nimenomaan samassa elämäntilanteessa olevaa ja peilaavaa tukea. Vanhemmat saavat paitsi kokemusten jakamista myös laajennettua omaa sosiaa-lista verkostoaan. Yhteisten kokemusten jakamisen avulla vanhemmat pystyvät havaitsemaan muiden perheiden pulmatilanteiden kautta omat ongelmat laajemmasta näkö-kulmasta. Tällaiset kokemukset lisäävät vanhempien itseluottamusta ja luovat uskoa omaan selviytymiseen haastavissakin kasvatustilanteissa. (Hintsala 2008, 55-56.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tapahtuman kuvaamiseen, toiminnan ymmärtämiseen ja teoreettisen tulkinnan muodostamiseen jostakin ilmiöstä. Laadullinen tutkimus tehdään suorassa kontaktissa tutkittavan ja tutkijan välillä. Tutkija menee ilmiön pariin haastattelemaan tai havainnoimaan ja keräämään aineistoa niin paljon, että tutkimusongelma ratkeaa ja tutkija ymmärtää ilmiön. (Kananen J. 2014, 18-19.)

Vaikka aineiston määrä voi olla puhtaaksikirjoitettuna suuri, perustuu laadullinen tutkimus kuitenkin suhteellisen pieneen tapausmäärään. Laadullisessa tutkimuksessa puhutaankin harkinnanvaraisesta näytteestä tai tarkoituksenmukaisesta poiminnasta. (Eskola J & Suoranta J 2001, 61.) Aineistonkeruumenetelminä laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää haastatteluja, havainnointia, kyselyjä ja dokumentteja (Kananen J. 2015, 131).

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään ilmiöön ja sen ymmärtämiseen, siksi valitaan haastateltaviksi ne henkilöt, joita ilmiö koskettaa. Aina ei voida tavoittaa ilmiöön liittyviä ihmisiä, tulee silloin valita haastateltavaksi sellaisia henkilöitä, jotka tietävät ilmiöstä eniten. (Kananen J. 2015, 145-146.) Koska tässä opinnäytetyössä on tarkoituksena selvittää Oriveden avoimen varhaiskasvatuksen toteutuminen, valikoitui vastaajiksi kaikilta kolmelta Oriveden avoimen varhaiskasvatuspalvelun järjestäjiltä työntekijät.

Ennen aineiston keräämistä lähestyin sähköpostin välityksellä kahta Oriveden avoimen varhaiskasvatuspalvelun tarjoavaa työntekijää tiedotteella (Liite 1). Kolmannen palvelun tarjoajan kohdalla sähköpostiosoitteen löytäminen oli haastavaa, ja menin heidän toimipisteeseen paikan päälle sekä esittelin heille kasvotusten aiheeni. Samalla annoin heille tiedotteen (Liite 1) ja sen mukana avoimet kysymykset (Liite 2) sekä postimerkillä ja osoitteellani varustetun kirjekuoren.

Selvittääkseni Oriveden avoimen varhaiskasvatuksen toiminnan toteutumista, käytin aineistonkeruumenetelmänä työntekijöille suunnattuja puolistrukturoituja avoimia ky-

symyksiä (Liite 2). Avoimilla kysymyksillä mahdollistetaan vastaajan omien ilmaisujen käyttö, eikä valmiita vaihtoehtoja tarjota. Näin voidaan vastauksesta päätellä vastaajan tietämys asiasta. (Kananen J. 2015, 233.) Aineiston hankinnassa käytin kaikkien vastaajien kanssa samoja avoimia kysymyksiä. Kaikilta kolmelta avoimen varhaiskasvatuksen tahon työntekijältä sain vastaukset.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli myös selvittää miten varhaiskasvatuksen avoimen kerhotoiminta voisi kehittää Oriveden avointa varhaiskasvatusta. Koska Orivedellä ei ole varhaiskasvatuksen järjestämää avointa kerhotoimintaa, tutustuin lähikuntien varhaiskasvatuksen tarjoamaan avoimeen kerhotoimintaan käyttämällä viitteitä benchmarkingista. Benchmarkingilla tarkoitetaan systemaattista prosessia, jonka tarkoituksena on etsiä erinomaisuutta ympäriltä, tutkia vertailtavaa kohdetta ja ottaa oppia sekä siirtää erinomaisuutta omaan organisaatioon (Karlöf & Östblom 1993, 77). Tässä opinnäytetyössä benchmarkingin avulla oli tarkoitus selvittää miten varhaiskasvatuksen avointa kerhotoimintaa toteutetaan lähikunnissa ja nostaa esiin ne erinomaisuudet, joilla voisi kehittää Oriveden avointa varhaiskasvatusta. Benchmarkingin toteutin tutustumalla lähikuntien avoimeen varhaiskasvatukseen netin välityksellä, haastattelemalla ja puoli-strukturoiduilla avoimilla kysymyksillä.

Benchmarkingin kohteeksi valitut lähikunnat valikoin tarkkaan. Koska Orivesi on osa Tampereen seutukuntaa, oli luontevaa valikoida vertailukohteiksi kuntia, jotka kuuluvat Tampereen seutukuntaan. Tampereen seutukuntaan Oriveden lisäksi kuuluvia kuntia ovat Hämeenkyrö, Kangasala, Lempäälä, Nokia, Pirkkala, Pälkäne, Tampere, Vesilahti ja Ylöjärvi.

Tampereen seutukuntaan kuuluvien kuntien nettisivuihin tutustumalla selvitin kuntien avoimet varhaiskasvatuspalvelut Koska tämän opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli tutustua lähikunnissa tarjottavaan varhaiskasvatuksen avoimen kerhotoiminnan tuomiin mahdollisuuksiin, pudotin luonnollisesti sellaiset kunnat pois, joissa ei ole varhaiskasvatuksen avointa kerhotoimintaa tarjolla. Jäljelle jääneiden vaihtoehtojen kohdalla keskityin ennaltaehkäisevän työotteen ilmenemiseen avoimessa kerhotoiminnassa, sillä tämän opinnäytetyön yhtenä teoreettisena lähtökohtana on ennaltaehkäisevä työote. Näiden kriteerien pohjalta valikoitui lähikuntien varhaiskasvatuksen järjestämän avoimen kerhotoiminnan edustajiksi kaksi Tampereen seutukuntaan kuuluvaa lähikuntaa ja näin

ollen edustavat tässä opinnäytetyössä varhaiskasvatuksen avoimen kerhotoiminnan toteutumista ja tuomia mahdollisuuksia.

Selvittääkseni lähikuntien varhaiskasvatuksen avoimen kerhotoiminnan toteutumista tarkoitukseni oli haastatella avoimen kerhotoiminnan lastentarhanopettajia. Valikoituista lähikuntien paikkakunnista toiseen lähetin kunnan varhaiskasvatuksen kehittämispäällikölle sähköpostin välityksellä tiedotteen, jonka avulla toiveenani oli tavoittaa heidän varhaiskasvatuksen järjestämän avoimen kerhotoiminnan lastentarhanopettajia ja saada heistä haastateltavia. Varhaiskasvatuksen kehittämispäällikkö oli kuitenkin itse halukas antamaan haastattelun ja näin hän valikoitui haastateltavaksi.

Varhaiskasvatuksen kehittämispäällikön haastattelun tueksi halusin saada vielä saman kunnan kolmelta eri avoimen kerhotoiminnan lastentarhanopettajan näkemykset. Näin sain heidän toiminnastaan konkreettisemmän ja laajemman kuvan itse avoimen kerhotoiminnan toteuttamisesta. Nämä kolme lastentarhanopettajaa halusivat vastata avoimiin kysymyksiin sähköpostin välityksellä. Toisen lähikunnan varhaiskasvatuksen avoimen kerhotoiminnan kahta lastentarhanopettajaa lähestyin myös sähköpostilla ja lähetin heille tiedotteen (Liite 3). Heistä toiselta sain vastauksen, että haastatteluun hänellä ei olisi aikaa, mutta hän vastaisi mielellään avoimiin kysymyksiin sähköpostin välityksellä. Toiselta en saanut koskaan vastausta.

Saadut vastaukset olivat pituudeltaan erilaisia ja kaikissa vastauksissa nousi esille vastaus esitettyyn kysymykseen. Saatuja vastauksia tarkastellessani totesin aineiston olevan riittävä, eikä muita haastateltavia tarvittu.

Haastattelumenetelmänä käytin puolistrukturoitua haastattelua. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta haastateltava saa vastata kysymyksiin omin sanoin, valmiita vastausvaihtoehtoja ei käytetä (Eskola J. & Suoranta J. 200, 86). Varhaiskasvatuksen kehittämispäällikön haastattelussa käytin samoja avoimia kysymyksiä kuin lastentarhanopettajille lähetetyissä (Liite 2).

Haastattelu tilanteesta loin mahdollisimman luontevan ja saamaan aikaan tilan, jossa haastateltava sai puhua asiasta vapaasti eikä valmiita vastauksia hänelle esitetty. Näin haastattelusta tuli haastateltavan näköinen ja haastateltavan omat mielipiteet tulivat esille. Tämä toteutui myös lastentarhanopettajille lähetetyissä avoimissa kysymyksissä,

näin myös he saivat oman äänensä kuuluviin. Myös Oriveden avoimen varhaiskasvatuksen työntekijöiden avoimet kysymykset olivat samat. Näin aineiston analyysivaiheessa pystyin löytämään vastauksista sekä yhdistäviä, että erottavia seikkoja ja ne auttoivat minua hahmottamaan kokonaisuuden.

5.2 Aineiston analysointi

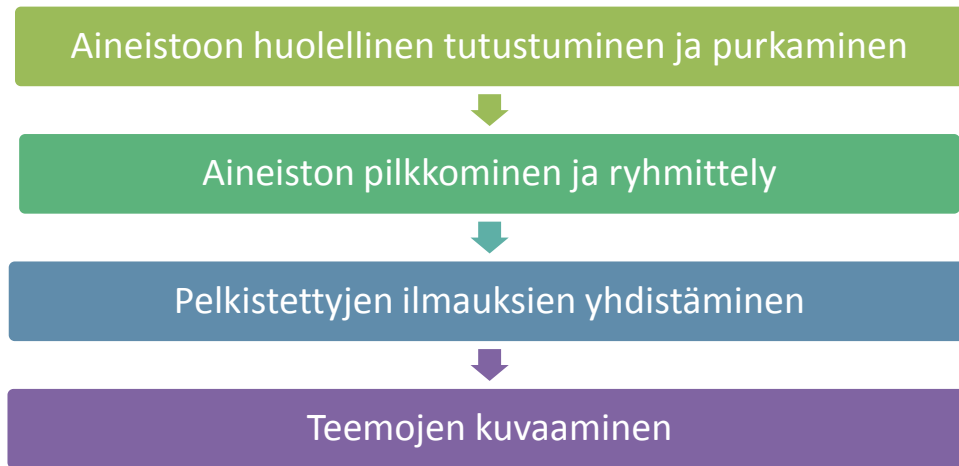
Laadullisen aineiston analysoinnissa perusajatuksena on tehdä havaintoja tutkittavasta aineistosta ja konteksteista, joissa se esiintyy. Tarkoituksena on luoda aineistoon selkeyttä ja tuottaa siten uutta tietoa tutkittavasta asiasta. (Eskola J. & Suoranta J. 2000, 137.) Laadullisessa analyysissä havainnot eivät ole tuloksia, vaan johtolankoja tutkimusongelman ratkaisemiseksi (Alasuutari P. 2011, 78). Analyysissä apuna voidaan käyttää joko teorialähtöistä tai aineistolähtöistä analyysiä. Aineistolähtöisessä analyysissä teksti jaotellaan asiasisältöihin ja sisällöt nimetään aineistosta esiin nouseviin, yhdistäviin teemoihin. (Kananen J. 2015, 171.)

Tässä opinnäytetyössä käytettiin aineiston analysointimenetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Aineiston analysointi aloitettiin aineiston huolellisella lukemisella ja haastattelun sanatarkalla litteroimisella eli haastattelun purkamisella kokonaisuutenaan tekstimuotoon. Sanatarkasti tehtyä litterointia voidaan käyttää sitaattina sellaisenaan lopullisessa raportissa, osoittaen sanonnan aitous. (Kananen J. 2015, 160.)

Tämän jälkeen aineisto jaoteltiin kolmeen teemaan, tarkoituksena etsiä tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Teemoihin jakamisen tarkoituksena on laadullisen aineiston pilkkominen ja ryhmittely erilaisten aihepiirien mukaan. Näistä ylemmistä asiakokonaisuuksista voidaan muodostaa uusia asiasisältöjä. (Kananen J. 2015, 166.)

Lopuksi jatkettiin pelkistettyjen ilmauksien etsimisellä ja keräämisellä aineistosta, jonka jälkeen samaan teemaan liittyvät ilmaukset yhdistettiin samaan kategoriaan. Näille kategorioille annettiin alakäsitteet eli teemoja kuvaavat nimet. Näistä alakäsitteistä muodostettiin yläkäsitteet, joiden alle koottiin samankaltaisia alakäsitteitä. Näistä yläkäsitteistä muodostui kolme teemaa, joiden avulla tutkimustulokset avataan. Alla olevalla taulukolla kuvataan tässä opinnäytetyössä käytetty analyysin eteneminen.

TAULUKKO 1. Analyysin eteneminen

Tutkimustuloksia tarkastelen kolmen yläkäsitteen mukaan: toiminnan kuvaus, ennaltaehkäisevän työotteen ilmeneminen sekä toiminnan vahvuudet ja kehittäminen. Näiden teemojen alle tutkimuksesta nousseet alakäsitteet jäsentelin näiden yläkäsitteiden alle omiksi taulukoiksi, jotka esittelen tutkimustulosten yhteydessä, seuraavassa luvussa.

6 AVOIMEN VARHAISKASVATUKSEN TOTEUTUMINEN JA MAHDOLLISUUDET

6.1 Avoimen varhaiskasvatuksen toteutuminen Orivedellä

6.1.1 Toimintaa kuvaavat teemat

Tässä luvussa kuvaan Oriveden avoimen varhaiskasvatuksen nykytilannetta ja kartoitan sen toteutumista. **Toimintaa kuvaavia** teemoja nousi vastauksista esiin neljä (taulukko2). Tuloksia esiteltäessä vastaajien vastauksista käytän suoria lainauksia.

TAULUKKO 2. Oriveden avointa varhaiskasvatusta kuvaavat teemat

Toimintaa kuvaavat teemat
<ul style="list-style-type: none"> • Toimintamuodot • Yhdessä tekeminen • Tavoitteellisuus • Matalan kynnyksen palvelua

Toimintamuodoiksi Oriveden avoimen varhaiskasvatuksen työntekijöiden vastauksista nousivat esiin päällimmäisiksi perheille suunnattu toiminta. Kaikkien kolmen avoimen varhaiskasvatuksen palvelun tarjoajaa mainitsivat tarjoavansa perheille suunnattuja kerhoja, mutta lapsille suunnattua kerhotoimintaa mainitsi tarjoavan kaksi tahoja. Kerhotoimintojen lisäksi vastauksista nousi esiin erilaiset lapsille ja perheille suunnatut tapahtumat, leirit sekä juhlat.

Meillä on viikoittain toimivat Petunian perhetupa ja lapsiparkki

Avointa perhekahvilaa Oriveden (ja lähiseudun) perheille.

...päiväkerhotoimintaa 3-6 vuotiaille, avoin- ja perhekerhotoimintaa perheille, lasten- ja perheiden tapahtumia, leirejä ja juhlia, sekä pyhäkoulu-toimintaa.”

Vastauksien perusteella avoimen varhaiskasvatuksen perheille suunnatuista kerhoista käytetään erilaisia nimityksiä, perhekahvila, perhetupa ja perhekerhotoiminta. Vaikka perhekerhojen nimityksissä onkin eroavaisuutta, ilmeni vastauksista, että kaikilla avoimen varhaiskasvatuksen perhekerhoissa tavoite on sama, mahdollisuus lapsen ja vanhemman *yhteiseen tekemiseen*. Tätä ajatusta tuki myös kahdesta vastauksesta esiin noussut perhekerhojen arvoiksi mainittu lasten ja perheiden osallisuus.

”Perhetupa on lapsille ja vanhemmille yhteistä toimintaa perjantaisin klo 9 - 11.30.”

”Toiminta perustuu aktiiviseen yhdessä oloon, jossa aikuiset huolehtivat lapsistaan ja huomioivat muut kerhoon osallistuvat.”

Lapsille suunnattua kerhotoimintaa ilmeni vastauksista kahdenlaista toimintamuotoa: päiväkerho ja lapsiparkki. Näiden kerhojen tavoitteissa esiintyi hieman eroavaisuutta. Päiväkerhon nimen alla olevissa kerhoissa nousi esiin tavoitteellinen varhaiskasvatus, jossa korostuu kristillinen kasvatus, kun taas lapsiparkissa ilmeni hoidollisuus. Lisäksi päiväkerhojen toiminnassa mainittiin olevan erilaisia painotuksia kuten pikkututkijat ja tarinatenavat. Toisesta vastauksesta kävi ilmi, että heidän toimintaansa tarjotaan kerran viikossa, mutta toisessa vastauksessa kerhopäivien määrästä ei mainittu mitään.

”Lapsityö on laaja-alaista ja tavoitteellista varhaiskasvatusta. Erityisesti seurakunnan tehtävänä on antaa kasteopetusta ja jumalanpalveluskasvatusta alle kouluikäisille lapsille heidän ikäkautensa mukaisesti.”

”Lapsiparkki antaa kotihoidossa oleville lapsille mahdollisuuden lyhytaikaiseen hoitoon ja vanhemmille sillä aikaa ns. omaa aikaa.”

Kahdesta vastauksesta ilmeni, että heidän avoimen kerhotoiminnan tarkoituksiin kuului olla *matalan kynnyksen palvelua*. Matalan kynnyksen palvelun tavoitteeksi nousi vastauksissa mahdollisimman monen perheen osallistumisen mahdollisuus. Toiminnan osallistumiseen helpottavaksi tekijöiksi mainittiin esimerkiksi liukuva toiminta-aika ja sitoutumattomuus. Toisessa vastauksista ilmeni, että heidän lapselle suunnattuun kerho-

toimintaan lapselle paikka pitää varata etukäteen ja samalla tiedot otetaan ylös. Ilmoitautumisella varmistetaan hoitopaikan saaminen lapselle.

”Toivomme tavoittavamme mahdollisimman monet perheet.”

”Olemme matalan kynnyksen palvelu, kaikille pikkulapsiperheille avoimta.”

”Saa tulla oman aikataulun mukaan ja olla mukana sen ajan kuin itsestä tuntuu hyvältä.”

Vastauksista ilmeni, että kaikkiin avoimen varhaiskasvatuksen kerhoihin perheiden osallistuminen mahdollistetaan perheitä ajatellen ja kunnioittaen. Toiminnan joustavuudella perheille viestitään arvostus heitä kohtaan ja, että he ovat tasavertaisia toimijoita.

6.1.2 Ennaltaehkäisevän työotteen ilmeneminen

Avoimen varhaiskasvatuksen toiminta on osaltaan ennaltaehkäisevää työtä. Tässä luvussa selvitän, miten Oriveden kolmannen sektorin ja perhetyön järjestämän avoimen varhaiskasvatuspalveluiden kerhoissa ilmenee ennaltaehkäisevä työote. Vastauksista nousi **ennaltaehkäisevän työotteen ilmenemistä** kuvaavia teemoja esiin kolme (taulukko 3).

TAULUKKO 3. Ennaltaehkäisevän työotteen ilmenemistä kuvaavat teemat

Ennaltaehkäisevää työtettä kuvaavat teemat
<ul style="list-style-type: none"> • Vanhemmuuden tukeminen • Vertaistuki • Palveluohjaus

Kaikissa vastauksissa nousi ennaltaehkäisevän toiminnan peruseriaatteiksi *vanhemmuuden tukeminen*. Vanhemmuuden tukemista ilmeni niin perheille kuin lapsille suunnatuissa kerhoissa. Vanhemmuuden tukeminen ilmeni vastauksista työntekijän tarjoa-

mana keskustelukumppanuutena, kuuntelemisena ja vanhempien tukemisena heidän kasvatustyössään sekä yksityisyyden kunnioittamisena.

”Koitetaan olla kuulolla ja kysellä kuulumisia, jos tuntuu että joku erityisesti kaipaa juttukumppania.”

”Seurakunnan lapsityön tavoitteena on tukea vanhempia heidän kasvatustyössään...”

”Emme kysele miksi tms. asiakas saa kertoa mitä kokee tarpeelliseksi.”

Vanhemmuuden tukemisen lisäksi kahdessa vastauksista nousi esiin *vertaistuki*. Toisessa vastauksessa vertaistuki nähtiin ennaltaehkäisevän työn onnistumisen kannalta tärkeäksi ja lisäksi korostettiin turvallisuuden merkitystä. Toisessa vastauksessa vertaistuellla viitattiin samassa elämän tilanteessa olevien ihmisten kohtaamiseen ja tarjoamalla kohtaamispaikka lapsiperheille.

”Lapselle ja perheelle vertaisryhmässä mukana oleminen, ryhmän turvalliset rutiinit ja aikuiset mahdollistavat ennaltaehkäisevän työtteen. Turvallisuuden kautta asioita on mahdollista avata ja antaa tukea yksilöllisesti ja ryhmän mukana.”

”Meillä pääsee kohtaamaan toisia samassa elämäntilanteissa olevia ihmisiä.”

Tuen tarpeen ilmetessä jokaisen avoimen varhaiskasvatuksen työntekijän vastauksesta kävi ilmi, että asiakkaan suostumuksella heidän on mahdollista *ohjata* asiakas eri toimialojen palvelujen suuntaan. Keskustelemalla asiakkaan kanssa, he voivat yhdessä asiakkaan kanssa miettiä yhteistyötahoja, joiden suuntaan asiakas voisi tarvittaessa kääntyä. Yhdestä vastauksesta kävi ilmi, että heidän sitoutumattomuutensa takia varsinaisia yhteistyökumppaneita heillä ei ole, mutta tarpeen vaatiessa he voivat ohjata kunnan sosiaali- ja perhetyötä kohti. Kahdessa muussa vastauksessa mainittiin sosiaali- ja perhetyön lisäksi mm. neuvola ja eri järjestöt yhteistyötahoiksi. Näistä molemmista vastauksista kävi myös ilmi, että heillä on mahdollisuus moniammattilliseen työyhteisöön heidän työyhteisönsä sisällä, kuten diakoniatyön ja perheneuvolan kanssa. Lisäksi toisessa

mainittiin vielä konsultointi mahdollisuus samassa rakennuksessa olevien työtahojen, kuten varhaiskasvatuksen erityislastentarhanopettajan kanssa.

”Asiakkaan kanssa yhdessä keskustellen pohditaan yhteistyötä.”

”Seurakuntalaisen suostumuksella voimme asioista keskustella ja yhdessä hänen kanssaan miettiä polkua eteenpäin.”

”Yritämme olla kartalla, mihin voimme ohjata vanhempia eteenpäin, jos meiltä kysytään apua tai tuntuu että osaisimme neuvoa jonkun tahon, joka osaa auttaa.”

Kaikkien vastauksista kävi ilmi, että työntekijöiden tuella perheiden on tarvittaessa mahdollisuus ohjautua eri toimija alojen palveluiden piiriin. Vastauksista myös ilmeni, että osan avoimen kerhon järjestäjien kohdalla palveluohjaus on mahdollista järjestää matalalla kynnyksellä saman katon alla.

6.1.3 Toiminnan vahvuudet ja kehittäminen

Tässä luvussa nostetaan esiin Oriveden tämän hetkisten avoimen varhaiskasvatuspalveluiden eroavaisuudet paikkakunnan toimijoiden kesken. Eroavaisuudet nousivat esiin vastauksista vahvuuksina. Lisäksi tässä luvussa kartoitetaan jokaisen toimijatahon oman toiminnan kehittämistarpeita, jotka nousevat vastauksista esiin. Oriveden kolmannen sektorin ja perhetyön avoimen varhaiskasvatuspalveluiden avointen kerhojen **toiminnan vahvuuksia ja kehittämistä** kuvaavia teemoja nousi vastauksista esiin viisi (taulukko 4).

TAULUKKO 4. Toiminnan vahvuuksia ja kehittämistä kuvaavia teemoja

Vahvuuksia ja kehittämistä kuvaavat teemat
<ul style="list-style-type: none"> • Ainutlaatuisuus • Tavoitteellisuus • Asiakaslähtöisyys • Yhteistyö

Avoimen kerhotoiminnan eroavaisuutta muihin Oriveden avoimen varhaiskasvatuksen kerhoihin kysyttäessä, nousi esiin jokaisen kohdalla oman toiminnan vahvuudet muihin paikkakunnan avoimiin kerhoihin verrattuna. Jokaisesta vastauksesta nousi esiin heidän vahvuudeksi *ainutlaatuisuus*. Yhdessä vastauksessa todettiin, ettei vastaavanlaista hoidollista toimintaa ole tarjolla kuin päivähoidon puolella, joka taas ei ole avointa toimintaa. Toisessa vastauksessa ainutlaatuisuus näkyi heidän toimintansa sitoutumattomuudesta uskontoon tai politiikkaan ja kolmannessa vastauksessa ainutlaatuisuus korostui heidän kristilliseen arvopohjaan toteutuvaan toimintaan.

”Orivedellä ei ole mitään lapsiparkin kaltaista toimintaa. Vain päivähoito tarjoaa lastenhoitoa ryhmämuotoisesti, eikä se ole avointa toimintaa.”

”Seurakunnan työssä on avoimesti kristillinen arvopohja ja kristillinen ihmis käsitys, tämä tunnustus erottanee meidät muista.”

Yhdestä vastauksista nousi heidän toiseksi vahvuudeksi *tavoitteellisuus*. Heidän toimintansa mainittiin olevan tavoitteellista varhaiskasvatusta, jossa huomioidaan lapsen kokonaisvaltainen kasvu ja kehitys. Heidän tavoitteellisessa toiminnassa korostui myös heidän kristillinen arvopohja.

”Toiminnassamme kuitenkin toteutamme samoja orientaatioita kuin muussa varhaiskasvatuksessakin, eli kaikki lapsen osa-alueet ovat tasapainoisesti toiminnassa mukana. Spiritualiteetti on luonnollinen osa lapsen kasvua, johon toiminnankin tulee turvallisesti vastata.”

Oman toiminnan kehittämisideoissa kaikissa vastauksissa nousi esiin *asiakaslähtöisyys*. Jokaisesta vastauksesta kävi ilmi, että heidän toimintaansa halutaan kehittää kuuntelemalla asiakkaiden toiveita ja tarpeita sekä mahdollisuuksien mukaan niitä toteutetaan. Kahdesta vastauksesta kävi ilmi, että heidän toiminnan kehittämisessä haluttaisiin keskittyä perheen tukemiseen liittyviin asioihin. Toisessa näistä vastauksista viitattiin vanhempien jaksamiseen liittyviin asioihin, mutta toiveiden toteutumisen esteeksi mainittiin työnantaja. Myös palvelun laadun parantamisen esteeksi nähtiin työntekijöistä riippumaton syy. Lisäksi kahdessa vastauksessa mainittiin vielä yhteiskunnallisesti vaikuttaviin asioihin reagoiminen.

*”Meillä on asiakaspalautelaatikko, ja muutenkin kuuntelemme herkällä korval-
la asiakkaiden toiveita. Toteutamme paljon toiveita esimerkiksi ohjelman suh-
teen. Toiminta kehittyy kokoajan, ja seuraamme myös uusi ”trendejä” asioissa,
jotka kiinnostavat vanhempia ja lapsia. Esimerkiksi tällä hetkellä kantoli-
na/kestovaippa.”*

*”Paljonkin voisi kehittää, jos työnantaja siihen antaisi mahdollisuuden. Voi-
simme luoda esim. lisäpäiviä parkkiin, iltaparkkia, jota joskus pidimmekin, jot-
ta pikkulapsiperheiden vanhemmat saisivat kipeästi kaipaamaansa kahdenkes-
keistä aikaa.”*

*”Lapsiparkkiin tälläkin hetkellä tarvittaisiin lisähenkilö, jotta voisimme pa-
remmin keskittyä palvelun laatuun. Nyt on liian vähän aikaa suunnitteluun ja
valmisteluun.”*

Yhdessä vastauksista nostettiin esiin yhteistyön merkitys palvelun kehittämiseksi. Yh-
teistyö nähtiin voimavarana, jonka avulla lasten ja perheiden äänen kuulemiselle ja
kuulluksi tulemiselle annettaisiin laajempi pohja.

*”Yksi konkreettinen kehittäminen voisi olla yhteistyöpalaverit, joissa on muka-
na johtotason lisäksi arjen työtä tekevät työntekijät vaihtamassa mielipiteitä ja
keskustelemassa lasten ja perheiden arjesta ja tarpeista.”*

Vastauksesta ilmeni, että paikkakunnan palveluita perheille voitaisiin kehittää yhteisö-
palavereilla, joissa työntekijät toimivat perheiden äänenä ja vievät viestiä korkeammille
tahoille. Näin perheiden palvelua voitaisiin kehittää käyttäjälähtöisesti.

6.2 Varhaiskasvatuksen avoimen kerhotoiminnan toteutuminen lähikunnissa

6.2.1 Toimintaa kuvaavat teemat

Lähikunnissa perhetyön ja kolmannen sektorin lisäksi avointa varhaiskasvatusta tarjotaan myös kunnan järjestämänä. Kunnan järjestämä avoin varhaiskasvatus on varhaiskasvatuksen alaista kerhotoimintaa, jonka kuvaamiseen myös tässä luvussa keskitytään. Lähikuntien avoimen kerhotoiminnan vastauksista **toimintaa kuvaavia** teemoja nousi esiin neljä (taulukko 5).

TAULUKKO 5. Varhaiskasvatuksen avointa kerhotoimintaa kuvaavat teemat

Toimintaa kuvaavat teemat
<ul style="list-style-type: none"> • Toimintamuodot • Tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus • Yhdessä tekeminen • Yhteisöllisyys

Lähikuntien vastauksista ilmeni, että varhaiskasvatuksen avoimen varhaiskasvatuksen *toimintamuotoina* ovat perhekerho ja kerhotoiminta. Vastauksista ilmeni, että perhekerhoa toteutettiin vain toisessa kunnista. Toisessa kunnassa varhaiskasvatuksen tarjoaman perhekerhon puuttuminen mainittiin johtuvan siitä, että varhaiskasvatuksen siirryttyä sivistystoimen alle, perheille suunnatut kerhot siirrettiin sosiaalitoimen järjestettäväksi. Lisäksi huoltajille tehdyn kyselyn mukaan perheille järjestettyä toimintaa kunnalta löytyi kattavasti, mutta lapsille suunnattua kerhotoimintaa toivottiin lisää. Tämän tiedon pohjalta tässä toisessa kunnassa ryhdyttiin kehittämään varhaiskasvatuksen järjestämää avointa kerhotoimintaa lapsille.

Perhekerho on nimensä mukaisesti perheille suunnattua avointa kerhotoimintaa ja sitä mainittiin olevan tarjolla kerran viikossa. Lapsille suunnatusta avoimesta kerhosta vastauksissa käytettiin nimitystä kerhotoiminta. Kerhotoimintaa mainittiin toisessa kunnassa tarjottavan kolme kertaa viikossa ja toisessa neljä kertaa viikossa kolme eri kerhoa. Kummassakin kunnassa kerhotoimintaan osallistuminen mainittiin, että perheillä oli valittavissa kahdesta kolmeen kertaan viikossa kerhotoimintaan osallistumisen mahdollisuus. Vastauksista ilmeni, että perhekerhoon osallistuminen on ilmaista, mutta lapsille suunnatusta kerhotoiminnasta peritään pieni maksu. Maksun suuruuden mainittiin riippuvan kerhojen käyttömäärästä. Haastattelussa maksullisuutta perusteltiin mm. sillä, että linjaus kunnan muiden avoimen kerhotoiminnan järjestäjien kanssa olisi sama ja toisaalta sillä kannustetaan vanhempia sitoutumaan kerhotoimintaan.

”Tarjoamme avointa kerhotoimintaa kolmena päivänä viikossa (ma-ke) aamupäiväryhmälle sekä iltapäiväryhmälle.”

”... meillä on seurakunnalla ja sitten tota perhetuvilla on niin kutsuttuja reppupäiviä, milloin voi jättää sinne lapsensa hoitoon yheks päiväksi viikossa muutama tunti niin, niin sit oltiin ninku linjassa miten meillä on kunnan tarjonnassa sit ninku hinnat suht samalla tavalla tai et ei arveteta niitä eri tavalla. Seurakunta perustelee sitä maksua sillä, että se jollain tavalla vähän sitouttas vanhempia ilmottamaan ja irtisanomaan tai sen eropaikan ja hakemaan ja muuta et se ei oo tavallaan vaan et siellä käydyä kun vaan hollituvassa, et tämmösellä periaatteella on tehty.”

Vastauksista nousi esiin, että avointa varhaiskasvatusta ohjaavat samat arvot ja tavoitteet kuin varhaiskasvatusta. Sekä perhekerhon että kerhotoiminnan kuvattiinkin vastauksissa olevan *tavoitteellista ja suunnitelmallista*. Perhekerhossa nämä ilmenivät vastauksessa mainittuina ohjattuina toimintoina, joihin lapset osallistuvat yhdessä huoltajansa kanssa heidän niin halutessaan. Ohjatuiksi toiminnoiksi mainittiin mm. satuhetket, tempuradat, leivonta, lauluhetket ja asiantuntijavierailut. Kerhotoiminnassa tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus ilmenivät vastauksissa mm. lapsen yksilöllisenä huomiointisena, välittämisenä, luovuutena ja vastuullisuutena. Nämä ilmenivät vastauksissa mm. siten, että lapsia ja aikuisia kohdellaan kerhoissa tasavertaisesti, toiminnassa käytetään erilaisia toimintatapoja, lapsille luodaan turvallinen ikätasoa tukeva oppimisympäristö sekä harjoitellaan sosiaalisia taitoja ja toimitaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

”Toiminnan laajana tavoitteena on tarjota alle eskari-ikäisille lapsille varhaiskasvatusta päivähoidon vaihtoehtona silloin, jos toinen vanhemmista tai molemmat ovat kotona.!”

”Toimintaa ohjaavat mm. varhaiskasvatustilain ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016). Nämä siis määrittävät osaltaan sitä, millaisia tavoitteita toiminnalla on.”

”Meille lapsuus on tärkeä elämänvaihe, ja haluamme huomioida jokaisen lapsen yksilöllisesti.”

”Kerhossa toimitaan vuorovaikutuksessa toistemme kanssa. Tärkeää on jokaisen lapsen aito kohtaaminen, heidän ajatustensa kuuleminen ja mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen iloa.”

Yhdeksi vahvaksi toiminnan periaatteeksi kaikissa vastauksissa nousi *yhdessä tekeminen*. Yhdessä tekemisellä vastauksissa tarkoitettiin niin työntekijöiden ja lasten sekä huoltajien välistä yhteistä tekemistä kuin lasten keskinäistä vuorovaikutusta. Yhdessä tekemisen tärkeiksi tekijöiksi nousi vastauksista esiin osallisuuteen tukeminen ja kannustaminen sekä yksilöllisyyden huomioiminen.

”Yhdessä ideoimme, innostumme ja suunnittelemme rakentaen näin yhdessä kerhopäiviämme. Tärkeää on se, että lapsella on hyvä olla. Hänellä on mahdollisuus leikkiä ja toimia ryhmässä, kaverin kanssa tai halutessaan myös itsekseen.”

”Jokaisella on mahdollisuus leikkiä, liikkua, tutkia, ilmaista itseään eri keinoin, osallistua ja kokea erilaisia asioita. Samalla opimme koko ajan asioita toinen toisistamme.”

”Meille tärkeää on yhdessä tekeminen, lapsen tukeminen kaveri- ja muissa vuorovaikutustaidoissa sekä omatoimisuudessa.”

Yhdessä tekemisen lisäksi vastauksista nousi esiin *yhteisöllisyys*. Yhteisöllisyydellä vastauksissa tarkoitettiin avoimen kerhotoiminnan tarjoamaa mahdollisuutta kuulua osaksi jotakin yhteisöä ja samalla luoda kontakteja paikkakunnan muihin ihmisiin. Lisäksi yhteisöllisyydellä vastauksissa tarkoitettiin kunnan yhteistä toiminta-ajatusta, joka kulkee kaikissa kunnan avoimen kerhotoiminnan toiminnassa punaisena lankana, mutta jota jokainen kerho voi toteuttaa omalla tavallaan.

”Mielestäni on hyvä, että vaikka meillä on yhteinen toiminta-ajatus ”luovasti leikkien ja liikkuen luonnossa” voi jokainen kerho soveltaa sitä omalla tavallaan.”

”Avoin varhaiskasvatus tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa yhteisöön kuulumista sekä vanhoille --, että muualta -- muuttaville lapsiperheille. Kerhotoiminta tarjoaa sosiaalisia kontakteja kotihoidossa oleville lapsille ja heidän huoltajilleen.”

Vastauksista ilmeni, että avointen kerhojen avulla perheille mahdollistetaan verkostoituminen muiden lapsiperheiden kanssa ja samalla tuetaan yhteisöllisyyteen, joka on suureksi avuksi esim. uusien kuntaan muuttavien perheiden kohdalla.

6.2.2 Ennaltaehkäisevän työotteen ilmeneminen

Tässä tuon esille, miten ennaltaehkäisevä työote näkyy varhaiskasvatuksen avoimessa kerhotoiminnassa. Tutkimuksen aineistosta nousi esiin neljä teema, joilla vastaajat kuvasivat lähikuntien avoimen kerhotoiminnan **ennaltaehkäisevän työotteen ilmenemistä** (taulukko 6).

TAULUKKO 6. Ennaltaehkäisevän työotteen ilmenemistä kuvaavat teemat

Ennaltaehkäisevää työtettä kuvaavat teemat
<ul style="list-style-type: none"> • Vanhemmuuden tukeminen • Varhainen puuttuminen • Moniammatillinen yhteistyö • Vertaistuki

Vanhemmuuden tukeminen nousi kaikista vastauksista ennaltaehkäisevän toiminnan peruseriaateiksi ja vanhemmuuden tukeminen ilmeni lähestulkoon samanlaisin keinoin. Se ilmeni vastauksista mahdollisuutena tarjota vanhemmille oma aikaa sillä välin, kun lapsi saa leikkiä ja tavata ikätovereitaan kerhossa sekä vuorovaikutuksena vanhempien ja lasten kanssa työntekijöiden kesken. Kaikista vastauksista kävi ilmi, että vanhempien kanssa keskustellaan lapseen ja perheeseen liittyvistä asioista ja keskusteluja käydään huoltajien kanssa aina tuonti- ja hakutilanteissa. Tarvittaessa keskusteluaikaa voidaan varata erikseenkin. Vastauksissa keskustelut nähtiin tärkeiksi tavoiksi toimia perheiden tukena. Perhekerhossa keskustelujen lisäksi vanhemmuuden tukeminen ilmeni myös toiminta-ajan joustavuutena.

”Jokainen perhe kohdataan ja heidän kanssaan keskustellaan avoimesti. Heidän kanssaan keskustellaan lapsen/perheen elämään liittyvistä asioista.”

”Yhdessä jaetaan ajatuksia ja mietitään asioita. Lapsille ei tehdä varhaiskasvatussuunnitelmaa, mutta tarvittaessa perheiden kanssa sovitaan keskusteluaika, jolloin voidaan tarkemmin jutella lapsen asioista.”

”Toki myös meiltä tykätään kysyä mielipidettä kasvatustilanteisiin ja niistä saammekin useasti yhdessä hyvät keskustelut aikaiseksi.”

Toiseksi peruseriaatteeksi vastauksista nousi *varhainen puuttuminen*. Varhaisella puuttumisella tarkoitettiin lapsen yksilöllisen kasvun tukemista ja huolen esiin nousemista sekä puheeksi ottamista. Vastauksista kävi ilmi, että lapsille suunnatuissa kerhoissa lapsen yksilöllisen kasvun tukeminen mahdollistui monella eri tavalla kuten, pienellä ryhmän koolla, suunnitelmallisuudella ja kasvatuskumppanuudella. Vastauksista ilmeni, että pienissä ryhmissä mahdollistuu lapsen aito kohtaaminen ja ohjauksellinen puuttuminen erilaisiin tilanteisiin sekä huomataan mahdollinen tuen tarpeen ilmeneminen. Suunnitelmallisella toiminnalla huomioidaan lapsen tarpeet ja ikäkausi ja näin mahdollistetaan lapsen yksilöllisen kasvun tukeminen. Vastauksista ilmeni myös, että vuoro vaikutus vanhempien kanssa nousi tärkeäksi osaksi kerhotoimintaa, etenkin tuen tarpeen ilmetessä. Huolen puheeksiottamisessa vastauksista nousi esiin työntekijöiden ammatillisuus osata toimia varhaisen puuttumisen tilanteissa ja ohjauksissa oikeiden palveluiden parin.

”Koska ryhmät ovat melko pieniä, ajan antaminen lapsille onnistuu hienosti. Kerhoissa käytetään paljon aikaa keskusteluun ja ihmettelyyn, harjoitellaan tiiviisti toisen huomioon ottamista ja kavereiden kanssa olemista, ristiriitatilanteissa toimimista jne.”

”Olemme läsnä sosiaalisissa tilanteissa, jotta osaamme auttaa lasta yksilöllisesti”

”Otamme lapsen vanhempien kanssa herkästi puheeksi, mikäli meillä herää huoli johonkin lapsen asiaan liittyen.”

”Tokikin meillä on ammattiosaamista siellä meidän kerhoissa. Yhtälailla kaikki hupu- koulutukset on käyty. Jos huoli herää, osataan ohjata palveluiden piiriin ja pedagogit tekevät työssään tietoisia valintoja.”

Varhaiskasvatuksen kerhotoiminnan kaikista vastauksista nousi esiin *moniammatillinen yhteistyö* eri toimijoiden kesken. Yhteistyö varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa nostettiin esiin jokaisessa vastauksista. Vastauksista kävi ilmi, että varhaiskasvatuksen erityisopettaja kävi lapsiryhmässä vierailulla toimikauden aikana ainakin kerran ja tarvittaessa useammin. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan avulla voidaan kartoittaa lapselle kohdennettu tuen tarve ja yhdessä vanhempien kanssa miettiä lapsen mahdollisuuksia siirtyä päiväkotiin, jollei tarvittava tuki toteudu avoimen kerhotoiminnan puolella. Myös konsultointiapua työntekijät olivat vastausten mukaan saaneet varhaiskasvatuksen erityisopettajalta. Vastausten mukaan konsultoinnilla työntekijät hakevat neuvoja ja tukea arkeen.

”Meillä käy säännöllisesti kerran kauteen varhaiskasvatuksen erityisopettaja paikalla lastenryhmässämme. Tarpeen mukaan hän tulee uudelleen. Hänen kanssa keskustelemme, jos olemme vanhemman kanssa huomanneet, että tuelle olisi enemmän tarvetta.”

Lisäksi vastauksista ilmeni, että vanhempien luvalla yhteistyötä voitiin tehdä myös neuvolan terveydenhoitajan sekä mahdollisten lapsen terapeuttien kanssa. Haastattelussa korostui moniammatillisuuden tärkeys palvelukokonaisuuden ja lapsen kasvuntukemisen kannalta tärkeäksi. Hän totesi, että ajoissa oikein kohdennettu tuki hyödyttää niin perhettä, lasta kuin eri toimijoita. Perhekerhojen kohdalla vastauksista ilmeni, että myös heillä on mahdollisuus varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatioon. Lisäksi perhekerhoihin kutsutaan vieraiksi muita eri toimialojen asiantuntijoita kuten, psykologi, liikunnan ohjaaja ja suuhygienisti. Näin vanhemmat voivat keskustella heidän kanssaan mieltä askarruttavista asioista. Lisäksi moniammatillinen yhteistyö nousi vastauksista esiin erilaisten lomakkeiden, kuten 4-vuotiskaavakkeen ja Terveisiä eskariin -lomakkeen täyttämällä.

”Lisäksi 4 vuotta täyttävien lasten huoltajien kanssa käydään keskustelu, jossa täytetään huoltajien, päivähoidon ja neuvolan yhteistyölomake 4-vuotiaanlapsen kehityksen tukemiseksi.”

”Meillä ajatellaan kyl hyvin jotenkin asiakaslähtöisesti että, että tota ne on kuitenkin meidän yhteisiä lapsia sit esiopetusikäisinä, niin kaikki se mitä ollaan ehditty tehdä ennen sitä, niin se hyödyttää lasta ja perhettä ja kaikkia toimijoita, et jotenkin meillä ajatellaan hyvin, hyvin täällä palvelulähtöisesti kyllä näissä kaikissa asioissa.”

Ennaltaehkäisevän työtteen ilmeneminen näkyi vastauksista myös mahdollisuutena tarjota toiminnallaan perheille *vertaistukea*. Järjestämällä erilaisia tapahtumia ja juhlia vanhemmat voivat kohdata samassa elämäntilanteessa olevia ja vaihtaa ajatuksia heidän kanssaan sekä samalla lapset saavat leikkiseuraa.

”Kerhossa olevien lasten huoltajilla on mahdollisuus tavata toisiaan mm. erilaisissa yhteisissä tapahtumissa. Pidimme isänpäivänä kioskin perheille, joulukuussa oli yhteinen retki. Lisäksi syyskaudella oli ”vanhempientunti”, jossa huoltajat tapasivat toisiaan ja keskustelivat ja pohtivat millainen on hyvä kerhopäivä.”

”Täällä saavat samassa elämäntilanteessa olevat perheet tutustua toisiinsa ja jakaa yhteisiä mieltä askarruttavia asioita. Lapset saavat leikkiseuraa ja aikuiset juttelukumppanin.”

Vastauksista ilmeni, että järjestämällä erilaista toimintaa perheitä aktivoidaan osallisuuden ja tuetaan verkostoitumiseen. Lisäksi vanhemmille tarjotaan mahdollisuutta jakaa kasvatukseen liittyviä kysymyksiä ja neuvoja muille kerholaisille sekä mahdollisuus saada samalla onnistumisen kokemuksia ja peilauspintaa omaan elämään.

6.2.3 Toiminnan vahvuudet ja kehittäminen

Tässä luvussa keskitytään varhaiskasvatuksen avoimen kerhotoiminnan vahvuuksiin ja kehittämiseen. Vastaajien mukaan lähikuntien varhaiskasvatuksen järjestämä avoin ker-

hotoiminta eroaa toimintatavoiltaan jonkun verran lähikuntien muista avoimen varhaiskasvatuksen palveluista. Myös oman toiminnan kehittämisenkohteita vastauksista nousee ilmi. **Toiminnan vahvuuksia ja kehittämistä** kuvaavia teemoja nousi vastauksista esiin kolme (taulukko 7).

TAULUKKO 7. Toiminnan vahvuuksia ja kehittämistä kuvaavia teemoja

Vahvuuksia ja kehittämistä kuvaavat teemat
<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnansisältö • Osallisuus • Yhteistyö

Varhaiskasvatuksen avoimen kerhotoiminnan vahvuudeksi, verrattuna paikkakunnan muihin avoimiin kerhoihin, nousi lähestulkoon jokaisessa vastauksessa *toiminnansisältö*. Vastauksista ilmeni, että varhaiskasvatuksen avoimen kerhotoiminnan fokus on varhaiskasvatuksessa, ja näin se määrittelee pitkälti toiminnansisältöä.

”Meillä on niin ku ehkä enemmän sitä semmosta lähimpänä niin ku päiväkodin ja perhepäivähoidon vasuperusteista varhaiskasvatusta ja siellä on pedagogiikka mukana ja sit se luonto ja liikunta on siellä keskiössä.”

”Perhetuvilla korostuu enemmän myös perheiden toimiminen, koska heillä on viikoittain useampi perhepäivä. Lisäksi meidän toimintaa ohjaa varhaiskasvatustilaki ja varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet.”

Myös *toiminnansisällön* painotuksissa nähtiin ainutlaatuisuutta muihin avoimen varhaiskasvatuspalvelun tarjoajiin verrattuna. Toisaalta toiminnansisällön toteuttamisessa nähtiin kehittämisen kohdetta. Osassa vastauksista toiminnan suunnittelun haasteiksi koettiin ryhmien laaja ikäjakauma ja sen vaikutus kerhotoiminnan laatuun. Toisessa vastauksessa taas pohdittiin kerhojen toiminnan painotusta myös muunlaiseksi, jolloin pienemmätkin voisivat osallistua toimintaan.

”Kunnassa ei tietääkseni ole esimerkiksi ulkoiluun ja liikuntaan painottuvaa kerhotoimintaa muuten kuin kunnan tarjoamana (neljä kerhoa kolmessa eri paikassa).”

”Tämä laaja ikäjakauma asettaa meille haasteita toiminnan sisällön suunnitteluun. Esimerkiksi yhteisleikeissä ja retkissä koen haasteelliseksi tarjota kaikille ikätasonsa mukaista varhaiskasvatusta.”

”Kuitenkin tarvetta olisi myös pienempien lasten kerhoille ja näitä ohjautuukin kerhoon toisinaan. Toiminnalle tämä aiheuttaa toisinaan rajoituksia, koska kaikki alle 3-vuotiaat eivät esimerkiksi vielä liiku yhtä ketterästi haastavassa metsäympäristössä kuin isommat lapset.”

Lisäksi vastauksissa nostettiin *osallisuus* yhdeksi kerhotoiminnan vahvuudeksi. Osallisuudella vastauksissa tarkoitettiin niin vanhempien kuin lasten toiveiden kuulemistä ja toiveiden mahdollista toteuttamista. Toisaalta osallisuus nähtiin myös toiminnan kehittämisen kohteena. Etenkin vanhempien osallisuuden lisäämistä kerhotoiminnassa pohdittiin vastauksissa ja kehittämisideana nousivat vanhempien kanssa pidettävät keskustelut. Myös lasten osallisuuden lisääminen nähtiin tärkeänä ja että jatkossakin lapsilla olisi mahdollisuus vaikuttaa kerhotoiminnan kulkuun.

”Kyllä lapset saavat kerhoissakin pitkälti kertoa mitä he toivovat ja millaisia asioita haluavat oppia ja sitä toimintaa suunnitellaan heidän kanssaan yhdessä ja pyritään heidän näkökulmansa ja toiveensa ja aktiivinen näkökulmansa ottamaan huomioon.”

”Toimintaa miettiessä on siis pyritty toisaalta kuuntelemaan perheitä ja heidän toiveitaan, toisaalta välttämään päällekkäisyyksiä jo olemassa olevan tarjonnan kanssa.”

”Koen, että vanhempien osallisuutta tulisi entisestään lisätä. Samalla pidän tärkeänä sitä, että lapset voivat jatkossakin vaikuttaa ja olla osallisia kukin omalla tavallaan kerhopäivänsä aikana.”

Yhdessä vastauksessa nostettiin yhdeksi kehittämisen kohteeksi *yhteistyön* tekeminen kunnan muiden palveluiden kanssa, etenkin sosiaalipalvelujen suuntaan. Vastauksessa pohdittiin kerhojen tavoitettavuus niiden perheiden kohdalle, jotka eivät syystä tai toisesta hakeudu avoimen palveluihin mukaan, vaikka se olisi heidän edun mukaista. Yhteistyön tekeminen esimerkiksi perhetyöntekijän kanssa voisi olla väylä tavoittaa myös nämä perheet.

”Sosiaalityöntekijöiden ja perhetyöntekijöiden kanssa toivoisin, että voisimme kehittää yhteistyötä. Tällä hetkellä sitä ei ole ollenkaan. Voisimme mahdollisesti tätä kautta saada asiakkaita he, jotka eivät ollenkaan tule tänne, mutta heille olisi suureksi hyödyksi verkostoitua täällä.”

Vastauksesta ilmeni, että toiminnan tavoitettavuus ei ole vielä saavutettu kaikkien perheiden kohdalle mahdolliseksi ja yhteistyön lisääminen näin ollen nähdään tarpeelliseksi.

6.3 Yhteenveto

Tässä luvussa vedetään yhteen tutkimuksessa nousseet tulokset. Tuloksia käsitellään sekä Oriveden että lähikuntien vastauksista nousseiden avointa varhaiskasvatusta kuvaavien viiden teeman avulla (taulukko8).

TAULUKKO 8. Avoimia varhaiskasvatuspalveluja kuvaavia teemoja

Avoimia varhaiskasvatuspalveluja kuvaavat teemat
<ul style="list-style-type: none"> • Monimuotoisuus • Vuorovaikutus • Ennaltaehkäisevä työote • Yhteistyö

Yhteenvetona voidaan todeta, että niin Oriveden, kuin lähikuntien avointa varhaiskasvatusta toteutetaan erilaisin toimintamuodoin. Avointa varhaiskasvatuspalvelua tarjotaan sekä perheille, että lapsille suunnattuina kerhotoimintoina. Orivedellä painopiste on

enemmän perheitä tukevassa, perheille suunnatuissa kerhoissa, kun taas lähikunnissa on havaittavissa enemmän lapsille suunnattua tavoitteellista kerhotoimintaa.

Eri järjestäjien kerhoista käytetään erilaisia nimityksiä ja jokaisen toimijatahon järjestämässä niin perheille kuin lapsille suunnatuissa kerhoissa painottuvat heidän omat toiminnan tavoitteet ja arvot toiminnansisällöissä. Oriveden avoimet kerhot ovat osaltaan matalan kynnyksen kerhoja. Perheiden on mahdollista osallistua toimintaan oman aika-aulun mukaan ja heillä on vapaus valita millaiseen toimintaan haluavat osallistua. Lisäksi vanhemmilla on mahdollisuus keskustella niin työntekijöiden kuin muiden samassa elämän tilanteessa olevien kanssa mieltä askarruttavista asioista ja saada tukea kasvatukseen liittyvissä asioissa. Myös yhteistyön mahdollisuus muiden tahojen kanssa onnistuu vanhempien suostumuksella.

Myös lähikuntien avoimessa kerhotoiminnassa on mahdollisuus saada tukea vanhemmuuteen ja vertaistukea. Vastauksista korostuu vuorovaikutuksen tärkeys niin vanhempien kuin toisten kerholaisten kanssa. Kasvatuskumppanuutta pidetään tärkeänä, sillä vanhempien kanssa tehtävä avoin yhteistyö mahdollistaa varhaisen puuttumisen ja huolen puheeksi ottamisen. Kasvatuskumppanuutta tuetaan tekemällä tiivistä yhteistyötä erityislastentarhanopettajan kanssa. Lisäksi erityislastentarhanopettajan säännöllinen vierailu ryhmissä auttaa paitsi lasta saamaan oikeanlaista yksilöllistä tukea, myös työntekijät saavat konsultoimalla neuvoja ja tukea heidän arkeen.

Osassa vastauksista yhteistyön lisääminen nähdään palveluiden kehittämisen kannalta tärkeäksi. Oriveden erään toimijatahon vastauksesta nousee esiin, että lisäämällä yhteistyötä mahdollistettaisiin palveluiden kehittäminen perheiden tarpeista lähtien. Lähikunnan yhdestä vastauksesta taas nousee esiin, että yhteistyön lisäämisellä palveluiden tavoitettavuus perheille mahdollistettaisiin paremmin, ja näin saavutettaisiin verkostoitumisen mahdollisuus sitä tarvitseville. Lisäksi molemmissa avoimen varhaiskasvatuksen palveluja kehittämisessä pidetään vanhempien kuuntelemista ja osallisuutta tärkeänä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksesta nousee esille, että Orivedellä avointa varhaiskasvatusta tarjotaan vahvalla arvopohjalla. Jokaisen järjestäjän toiminnassa painottuu heidän oma erityisosaamisensa ja etenkin perheille suunnatuista kerhoista perheiden on mahdollista valita kerhotoiminta, joka vastaa heidän arvomaailmaansa. Perheille suunnattua kerhotoimintaa Orivedeltä löytyy muutenkin tutkimuksen mukaan hyvin ja monipuolisesti, mutta lapsille suunnattua kerhotoimintaa ilmenee olevan niukemmin.

Tutkimus osoittaa, että Orivedellä perheiden on mahdollista valita kahden toimijatahon järjestämästä vaihtoehdosta lapsille suunnattua toimintaa. Heidän vastauksista nousee esiin, että lähinnä varhaiskasvatusta olevaa avointa kerhotoimintaa järjestetään yhden toimijatahon toimesta. Heidän toiminnassaan toteutuvat samat laaja-alaiset oppimisen osa-alueet kuin päivähoiton tarjoamassa varhaiskasvatuksessa ja heidän kerhot ovat näin ollen hyvä vaihtoehto päivähoidolle. Heidän toiminnansisällössään kuitenkin painotuu uskonnollista kasvua tukeva varhaiskasvatus, joten heidän kerhotoiminta ei palvele kaikkia Oriveden perheitä.

Toisen tahon järjestämä lapsille suunnattu avoin kerho on tutkimuksen mukaan lyhytkestoista hoitoapua tarjoava kerho. Heidän tarjoamalla avoimella kerholla mahdollistetaan vanhemmalle tilaisuus hengähtää ja viettää omaa aikaa, samalla kun lapsi saa kerhossa virikkeellistä toimintaa. Heidän toiminnassaan tutkimuksen mukaan ei kuitenkaan korostu varhaiskasvatuksellisuus ja eivät siten ole mielestäni verrattavissa vaihtoehtoksi päivähoidolle. Alilan & Portellin (2008, 69) tekemässä tutkimuksessa ilmeni myös, että avointen varhaiskasvatuspalvelujen toimintamuodoissa on joukossa myös sellaisia, jotka eivät ole tavoitteiltaan varhaiskasvatuspainotteisia. He päätyivät tutkimuksessaan siihen, ettei tällainen toiminta ole siten avointa varhaiskasvatusta.

Lähikuntien varhaiskasvatuksen järjestämän avoimen kerhotoiminnan fokus on vahvasti varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa nousee esiin, että heidän toiminnassaan painottuu pedagogisuus ja osallisuuden tärkeys. Tavoitteellisen ja suunnitelmallisen toiminnan avulla he tukevat lapsen yksilöllistä kasvua ja huomioivat mahdolliset tuen tarpeet. Heidän toiminta voidaan näin ollen pitää vaihtoehtona päivähoidolle. Tätä ajatusta tukee myös Alilan & Portellin (2008, 69) tekemä tutkimus, jossa avoin varhaiskasvatus näh-

dään tavoitteellisena ja suunnitelmallisena varhaiskasvatuksena, jonka lähtökohtana on pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta.

Tutkimus osoittaa, että niin Orivedellä kuin lähikunnissa avoimen varhaiskasvatuksen kerhoissa ennaltaehkäisevä työote ilmenee moninaisesti. Sekä Oriveden, että lähikuntien avoimet kerhot tarjoavat toiminnallaan perheille mahdollisuuden kohdata muita samassa elämän tilanteessa olevia ja saamaan näin peilauspintaa oman arjen haasteisiin. Yhteiset kokemukset auttavat vahvistamaan itsetuntoa ja auttavat selviytymään haastavistakin kasvatustilanteista, mikä käy ilmi myös Hintsalan (2008, 56.) tekemässä tutkimuksessa.

Lisäksi ennaltaehkäisevä työote ilmenee niin Orivedellä kuin lähikunnissa vanhemmuuden tukemisena. Tutkimuksessa tämä näkyy vastauksissa palveluiden joustavuutena ja vastavuoroisena keskustelukumppanuutena niin vanhempien kuin toisten kerholaisten kanssa. Etenkin lähikunnissa ennaltaehkäisevän työn näkökulmasta, vuorovaikutusta vanhempien kanssa pidetään tärkeänä osana avoimessa varhaiskasvatuksessa. Tutkimus osoittaa, että avoin yhteistyö vanhempien kanssa edesauttaa varhaisen puuttumisen mahdollistumisen ja huolen puheeksi ottamisen sekä palveluohjauksen. Myös Varhaiskasvatuksen perusteissa (2005, 31) painotetaan sujuvan yhteistyön auttavan lapsen hyvinvoinnin edistämistä ja mahdollistetaan perheiden tarpeiden sekä toiveiden pohjalta toteutuva ohjaus.

Tutkimuksessa nousee esiin, että tuen tarpeen ilmetessä niin Oriveden kuin lähikuntien avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa on mahdollisuus moniammatilliseen yhteistyöhön. Eri toimialojen palveluihin ohjaaminen tapahtuu kuitenkin vain vanhempien suostumuksella. Tutkimuksen mukaan lähikunnissa varhaiskasvatuksen erityisopettajan säännöllinen vierailu ryhmissä ja konsultointi mahdollisuus tuovat tukea niin työntekijöiden työarkeen kuin mahdollistaa lapselle oikein kohdennetun tuen saamisen ajoissa. Näissä tilanteissa myös korostuvat em. yhteistyö vanhempien kanssa ja sen tärkeys, jotta huolen puheeksi ottaminen helpottuu ja perhe voidaan ohjata saamaan oikeanlaista apua ajoissa. Myös Taajamo (2006, 242) mainitsee, että varhaisen puuttumisen avulla voidaan perheitä auttaa ohjautumaan eri palveluiden pariin ajoissa, ennen kuin tilanne kärjistyy isommaksi ongelmaksi.

Niin Orivedellä kuin lähikunnissa avoimia varhaiskasvatustalouksia kehitetään kuuntelemalla vanhempia ja mahdollisuuksien mukaan heidän toiveita toteutetaan. Tutkimuksessa lähikuntien osalta mainitaan, että vanhempien ja lasten osallisuus auttaa avoimen varhaiskasvatustoiminnan kehittämisessä ja samalla vahvistaa heidän yhteisöön kuulumisen tunnetta. Myös Hintsalan (2008, 62) tekemä tutkimus tukee tätä ajatusta. Hänen tekemän tutkimuksen mukaan toiveiden kuunteleminen lisää vanhempien itsetuntoa ja vanhemmat kokevat olevansa tasavertaisia toimijoita.

Yhteenvetona voidaan todeta, että on hyvä, kun Orivedellä on tarjolla monipuolisesti perheitä tukevaa, matalan kynnyksen kerhotoimintaa, jotka aktivoivat perheitä yhteiseen tekemiseen ja mahdollistaa verkostoitumiseen. Tällaisella yhteisellä tekemisellä tuetaan vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta sekä vahvistetaan hyvän kiintymyssuhteen syntymistä. Myös Tammisen (2001, 287-288) mukaan on tärkeää, että vanhemmalla ja lapsella on riittävästi aikaa yhdessä tekemiseen, jotta vanhemman tärkein tehtävä mahdollistuu eli vastavuoroisen kiintymyksen mahdollistaminen.

Tutkimuksesta voidaan kuitenkin päätellä, että lapsille suunnattua kerhotoimintaa tulisi Orivedellä olla monipuolisemmin tarjolla. Vertailu osoitti, että tämän hetkinen tarjonta ei yksistään riitä, vaan Orivedellä olisi hyvä olla tarjolla lapsille suunnattua avointa kerhoa myös niille perheille, jotka eivät halua lapselleen kristilliseen arvopohjaan painottuvaa varhaiskasvatusta.

Tutkimus osoittaa, että varhaiskasvatuksen järjestämisen avoimen kerhotoiminnan avulla olisikin mahdollista monipuolistaa lapsille suunnattua kerhotoimintaa Orivedellä. Varhaiskasvatuksen avoimen kerhotoiminnan avulla mahdollistettaisiin systemaattisempaa ja tavoitteellisempaa toimintaa, jossa korostuu pedagogisuus, mikä mainitaan myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 20). Näin myös tarjottaisiin perheille mahdollisuus valita vaihtoehto päivähoidolle ja kotihoidossa olevalle lapselle suodaan mahdollisuus saada varhaiskasvatustalouksien mukaista varhaiskasvatusta. Avoin varhaiskasvatus perustuu niin valtakunnalliseen kuin kuntakohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 9).

Lisäksi tutkimus osoittaa, että tällaisella tavoitteellisella ja suunnitelmallisella kerhotoiminnalla lisättäisiin kotihoidossa olevan lapsen yksilöllisen kasvun tukemista ja mahdollistettaisiin varhainen puuttuminen. Varhaisella puuttumisella voitaisiin tarjota

paitsi lapselle oikein kohdennettu tuki riittävän ajoissa, myös ennaltaehkäistäisiin ongelmien kasaantumista ja sitä kautta se hyödyttäisi kaikkia toimijoita tulevaisuudessa esim. lapsen siirtyessä esikouluun. Myös uudessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 52) mainitaan lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta tärkeäksi, että tuki kohdentuu riittävän ajoissa, ja varhaiskasvatuksen aikana muodostettu tuki saisi jatku-
moa esiopetuksessa.

8 POHDINTA

Ajatuksen opinnäytetyöni aiheeseen sain erään Oriveden varhaiskasvatuksen aluejohtajan ehdotuksesta. Avoin varhaiskasvatus oli käsitteenä itselleni hieman vieras, mutta oma kiinnostukseni varhaiskasvatusta kohtaan teki päätöksestä helpon ja lähdin selvittämään, mitä avoin varhaiskasvatus pitäisikään sisällään.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi vei aikaa vuoden verran. Tästä ajasta ensimmäinen puoli vuotta kului suunnittelussa ja lähdekirjallisuuteen tutustumisessa, joka osoittautuikin haasteelliseksi. Huomasin pian, ettei avoimesta varhaiskasvatuksesta ole suoranaisesti saatavilla kirjallisuutta ja syvennyinkin tutustumaan aikaisempiin opinnäytetöihin ja pro graduihin, jotka liittyivät avoimeen varhaiskasvatukseen. Muihin tutkimuksiin tutustuessani, minulle aika äkkiä selvisi ennaltaehkäisevän työn merkityksen tärkeys avoimessa varhaiskasvatuksessa. Ennaltaehkäisevä työ oli jo ennestään itseäni kiinnostavaa ja olikin luonnollista ottaa se osaksi opinnäytetyötäni.

Opinnäytetyössäni lähdin tutkimaan millaista avointa varhaiskasvatusta Orivedellä on perheille ja lapsille tällä hetkellä tarjolla ja miten ennaltaehkäisevä työote ilmeni. Työntekijöille sähköpostin välityksellä tekemäni avointen kysymysten kautta sain hyvin tietoa eri toimijatahojen toteuttamisesta ja toimintatavoista, sillä jokainen taho palautti minulle vastaukset. Tutkimustuloksia analysoitaessa jäin pohtimaan, olisinko haastattelun avulla voinut saada vielä kattavamman ja laajemman kuvan Oriveden avointen kerhojentoiminnasta. Tulin kuitenkin siihen tulokseen, että sähköpostin välityksellä saamani vastaukset olivat laajoja ja mielestäni sain kaikkein oleellisimman tiedon, mitä tässä tutkimuksessa tarvitsin.

Tässä opinnäytetyössä kehittämisen näkökulmana oli Oriveden avoimen varhaiskasvatuksen monipuolistamisen mahdollisuus. Kehittämisen näkökulma muotoutui helposti, sillä kunnan järjestämää varhaiskasvatuksen alaista avointa kerhotoimintaa ei Orivedellä tällä hetkellä ole tarjolla ja kiinnostuin selvittämään, mitä mahdollisuuksia se toisi avoimen palveluihin. Varhaiskasvatuksen alaiseen avoimeen kerhotoimintaan tutustuin lähikuntien avointen kerhojen työntekijöiden ja nettisivujen kautta. Alun perin ajattelin, että olisin avointen kerhojen lastentarhanopettajia haastatellut, mutta he tuntuivat olevan kiireisiä omassa työssään. Toisen kunnan varhaiskasvatuksen kehittämispäällikkö oli

kovin kiinnostunut itse olemaan haastateltavana ja se osoittautuikin hyväksi ideaksi. Hänen kauttaan sain laajan näkemyksen avoimesta kerhotoiminnasta. Hänen haastattelun lisäksi halusin kuitenkin saada lastentarhanopettajien näkemystä konkreettisesta työstä ja niin sainkin sähköpostin välityksellä heiltä vastaukset avoimiin kysymyksiin.

Tällä hetkellä perheille suunnatut kerhot kattavat mielestäni riittävän tarjonnan monipuolisuudellaan Orivedellä. Mutta se, mitä Orivedelle kaivattaisiin lisää, olisi lapsille suunnattu kerhotoiminta monipuolisemmaksi. Tällä hetkellä Oriveden lapsikerhojen järjestäminen on kahden toimijatahon harteilla ja vain toisen palvelut niistä on rinnastettavissa päivähoidon vaihtoehdoksi.

Jatkotutkimuksena voisikin olla mielenkiintoista selvittää, kuinka Oriveden lapsiperheet kokevat tämän hetkisen tarjonnan ja tarvitaanko heidän mielestään monipuolisempaa tarjontaa vai riittääkö nykyinen kerhotoiminta kattamaan lapsiperheiden tarpeet. Ja kaipaavatko perheet edes päivähoidon kaltaista avointa varhaiskasvatusta.

Lisäksi yhteiskunnallisesta näkökulmasta olisi mielenkiintoista tutkia avoimen varhaiskasvatuspalvelujen vaikutusta lapsiperheiden hyvinvointiin eli miten ne ovat edistäneet lapsen ja perheen hyvinvointia ja ennaltaehkäisseet ongelmien kasaantumista. Tällaisella tutkimuksella voisi olla vaikutusta avoimen palvelujen arvostuksen paranemiseen sekä nostettaisiin esiin avointen palvelujen merkitys. Mielestäni tällä hetkellä yhteiskunnassa on vallalla ajatusmalli, jossa ei osata nähdä ennaltaehkäisevän työn merkitystä pitkällä tähtäimellä. Pikemminkin ajatellaan, mikä ei ole yhteiskunnalle tuottavaa nyt, sen merkitystä ei osata arvostaa.

Eettisyys oli huomioitu opinnäytetyössäni. Tutkimukseen liittyvät lupa-asiat olin hoitanut ja huolehtinut asiaan kuuluvalla tavalla. Tutkimusluvan olin tehnyt kirjallisena Oriveden kaupungin varhaiskasvatuksen johdon kanssa. Haastattelu ja avoimiin kysymyksiin vastaamiset perustuivat vastaajien vapaaehtoisuuteen sekä tapahtuivat anonyymisti. Tämän olin ilmoittanut myös kaikille avoimiin kysymyksiin vastanneille ja haastateltavalle. Lisäksi haastattelutilanteessa olin kysynyt haastateltavalta lupaa haastattelun nauhoittamiseen. Kerroin, että haastattelun nauhoittaminen auttaa minua keskittymään itse haastattelutilanteeseen ja mahdollistaa haastattelun sanatarkan litteroinnin, joka auttaa minua analysointivaiheessa. Litteroinnin jälkeen olen hävittänyt nauhoituksen asian mukaisesti. Myös aineiston analyysi tapahtui niin, että niistä ei ole vastaaja tunnistetta-

vissa. Kaikki haastattelut ja kyselyt olen analysoinut niin, että vastaukset esitän vastaajien omina vastauksina ja tulokset esitän niin kuin ne ovat. En siis esitä tekstiä ominani vaan vastaajien tuottamina.

Opinnäytetyön aineiston hankinnassa on käytetty erilaisia menetelmiä lisätäkseen opinnäytetyön luotettavuutta. Avoimien kysymysten avulla on mahdollistettu niin haastattelussa kuin sähköpostin välityksellä lähettämällä kysymyksillä vastaajien omien ilmaisujen käyttö, eikä näin ollen vastaajia ole johdateltu omien tulkintojeni suuntaan.

Käyttämälläni viitteitä benchmarkingista, tarkoituksena oli ottaa oppia lähikuntien avoimista kerhotoiminnoista ja löytää ne erinomaisuudet, joita voitaisiin hyödyntää Oriveden avoimen varhaiskasvatuksen kehittämisessä.

Lisäksi etsin luotettavia ja aiheeseen liittyviä mahdollisimman uutta teoriakirjallisuutta, noudattaen lähdekritiikkiä. Lähteitä hankin pääasiassa kirjoista ja sellaisista Internet lähteistä, joiden uskoin olevan luotettavia. Teoriaosaa kirjoittaessa kunnioitin alkuperäisiä kirjoittajia ja huomioin tekstiviitteiden huolellisen käytön.

LÄHTEET

- Alila, K & Portell, T. 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen: avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Luettu 18.5.2016. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110992/Selv200814.pdf?sequence=1>
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Forsius, M. 2005. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan edistäminen. Luettu 21.5.2016. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/kk_931+2005.pdf
- Hintsala, M. 2008. Avoin päiväkotiviikkokokous vanhemmuuden kontekstina. Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu tutkielma. Luettu 26.5.2016. http://www.anssi.org/napero-hanke/opinnaytteet/avoin_paivakoti_vanhemmuuden_kontekstina_2007.pdf
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen K., Semi, R. ja Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kallio, K. P., Stenvall, E., Bäcklund, P. & Häkli, J. 2013. Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisemisen välineenä. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Teoksessa Reivinen, J. ja Vähäkylä, L. (toim.). Tallinna: Gaudeamus.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Suomen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Suomen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Karlöf, B. ja Östblom, S. 1993. Benchmarking. Tuottavuudella ja laadulla mestariksi. Jyväskylä: Welin+Göös.
- Kaski, P. 2012. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ja niiden kehittämistarpeet Kaakkois-Suomen kunnissa. Tarkka-hanke. Socom Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus oy. Luettu 27.5.2016. <http://docplayer.fi/5332999-Avoimet-varhaiskasvatuspalvelut-ja-niiden-kehittamistarpeet-kaakkois-suomen-kunnissa.html>
- Koivula, M. 2013. Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. ja Varsa, M. (toim.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
- Marjanen, P., Ahonen, J., Majoinen, L. 2013. Vertaissuhteet ja yhteisöllisyys. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. ja Varsa, M. (toim.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017. Luettu 30.3.2017. <https://www.mll.fi/mll/>

MLL Oriveden yhdistys ry. 2017. Luettu 30.3.2017. <https://orivesi.mll.fi/>

Neitola, M. 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisössä. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. ja Varsa, M. (toim.). Jyväskylä: PS-kustannus.

Oriveden kaupunki. 2016. Luettu 12.01.2017. <http://www.orivesi.fi/>

Oriveden seurakunta. 2017. Luettu 31.3.2017. <http://www.orivedenseurakunta.fi/>

Pirkkalan kunta. 2016. Luettu 19.5.2016. <http://www.pirkkala.fi/>

Sakasti. 2017. Palvelu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöille ja toimijoille. Varhaiskasvatus. Luettu 31.3.2017. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content28953E>

Stuart, A. 2014. Early Intervention: What it is and how it works. Understood for learning & attention issues. Luettu 17.4.2017. <https://www.understood.org/en/learning-attention-issues/treatments-approaches/early-intervention/early-intervention-what-it-is-and-how-it-works>

Taajamo, T. 2006. Perhetyö lähihoitajan työkenttänä. Teoksessa Häkkä, A., Kuokkanen, H. & Virolainen, A. (toim.) Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita Prima.

Tamminen, T. 2011. Lapsen ja lapsuuden puolesta puhuminen. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.). 1. painos. Helsinki: WSOYpro.

THL. 2017. Lastensuojelunkäsikirja. Luettu 20.2.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>

Tilastokeskus. Kuntien avainluvut. Luettu 1.2.2017. <http://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2016&active1=562>

Toimintaa lapsiperheille Orivedellä. 2017. Esite. Viitattu 31.3.2017.

Vaasan kaupunki. 2017. Luettu 24.2.2017. <https://www.vaasa.fi/kaupungin-organisaatio/sivistystoimi/varhaiskasvatus/avoin-paivakoti-ja-kerhotoiminta-leikkitoiminta>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Oppaita 56. Luettu 16.5.2016. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Opetushallitus. Luettu 31.3.2017. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Väestöliitto.2016. Luettu 26.5.2016. http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/

LIITTEET

Liite 1. Tiedote Oriveden avoimen varhaiskasvatuksen työntekijöille

Hei!

Olen Tampereen Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija ja teen Oriveden kaupungin varhaiskasvatuspalveluihin liittyvää opinnäytetyötä. Opinnäytetyöni liittyy avointen varhaiskasvatuspalvelujen kehittämiseen ennalta ehkäisevällä työotteella ja tarkoituksena on selvittää, miten Oriveden avoimia varhaiskasvatuspalveluja voitaisiin kehittää ja monipuolistaa.

Olisikohan teillä jollain avoimen kerhon työntekijällä, joko yksin tai miksei yhdessä, mielenkiintoa vastata muutamaan kysymykseen kirjallisesti. Kysymysten avulla pyrin selvittämään avoimen kerhon toimintaa ja tarjontaa sekä tavoitteita ja käytänteitä.

Oriveden kaupunki on myöntänyt minulle tutkimusluvan ja ehtona on, että noudatan henkilötietolaissa ja muualla lainsäädännössä mainittuja säädöksiä henkilötietojen käsittelyssä ja salassapidossa sekä tutkimuksen valmistuttua hävitän tiedot asiaan kuuluvalla tavalla.

Jos teiltä löytyy kiinnostusta vastata muutamaan avoimeen kysymykseen, niin sovitaan piakkoin joku päivä, jolloin voin tuoda kyselylomakkeen ja postimerkillä varustetun kirjekuoren, jolla voitte vastattuanne palauttaa sen minulle. Toki voin välittää kyselylomakkeen s.postillakin ja vastauksenne voitte jättää minulle myös alla olevaan s.posti osoitteeseenkin.

Toivon, että ilmoitat minulle myös, jos teillä ei ole aiheeseen kiinnostusta.

Kiitos jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin Miia Reuna

miia.reuna@soc.tamk.fi

Liite 2. Avoimet kysymykset

1. Millaista avointa varhaiskasvatustoimintaa te tarjoatte?
2. Mitkä ovat teidän toimintanne arvot ja tavoitteet?
3. Miten teillä ennaltaehkäisevä työote näyttäytyy? Minkä koette haasteeksi ennaltaehkäisevän näkökulmasta?
4. Millaista yhteistyötä teette tuen tarpeen ilmetessä? Yhteistyökumppanit?
5. Miten teidän toimintanne eroaa muista paikkakunnalla tarjolla olevista avoimista varhaiskasvatuspalveluista?
6. Millä tavalla toimintaanne voisi mielestäsi vielä kehittää?

Liite 3. Tiedote lähikuntien varhaiskasvatuksen avoimiin kerhoihin

Hei!

Olen Tampereen Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija ja teen Oriveden kaupungin varhaiskasvatuspalveluihin liittyvää opinnäytetyötä. Opinnäytetyöni liittyy avointen varhaiskasvatuspalvelujen kehittämiseen ennalta ehkäisevällä työotteella ja tarkoituksena on selvittää miten Oriveden avoimia varhaiskasvatuspalveluja voitaisiin kehittää ja monipuolistaa. Orivedellä ei ole tällä hetkellä avointa päiväkotia ja tarkoitukseni on myös selvittää, millaista ennalta ehkäisevällä työotteella olevaa avointa päiväkotia lähikunnissa toteutetaan.

Olisikohan teillä jollain avoimen kerhon työntekijällä mielenkiintoa ja aikaa haastatteluun? Haastattelun avulla pyrin selvittämään avoimen kerhon toimintaa ja tarjontaa sekä tavoitteita ja käytänteitä. Jos haastattelu tuntuu vieraalta, voidaan se myös toteuttaa kyselylomakkeella. Kyselylomakkeen voin lähettää teille s.postina ja voitte sen palauttaa alla olevaan s.posti osoitteeseen.

Oriveden kaupunki on myöntänyt minulle tutkimusluvan ja ehtona on, että noudatan henkilötietolaissa ja muualla lainsäädännössä mainittuja säädöksiä henkilötietojen käsittelyssä ja salassapidossa sekä tutkimuksen valmistuttua hävitän tiedot asiaan kuuluvalla tavalla.

Jos teiltä löytyy kiinnostusta vastata muutamaaan avoimeen kysymykseen, niin sovitaan piakkoin joku päivä jolloin voin tulla haastattelun tekemään tai voin välittää kyselyn s.postina. Jos heräsi kysyttävää, voitte ottaa yhteyttä myös puhelimitse, alla olevalla numerolla.

Toivon, että ilmoitat minulle myös, jos teillä ei ole aiheeseen kiinnostusta.

Kiitos jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin Miia Reuna p.0400 946257

miiia.reuna@soc.tamk.fi

